

MIKKELIN ALUEEN VESIOSUUSKUNTIEN YHTEISHALLINNOINNIN SELVITYSTYÖ

Martti Kääriäinen

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2015

Rakennustekniikan koulutusohjelma
Teknologiayksikkö

Tekijä(t) Kääriäinen Martti	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 16.4.2015
	Sivumäärä 62	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty: kyllä
Työn nimi Mikkelin alueen vesiosuuskuntien yhteishallinnoinnin selvitystyö		
Koulutusohjelma Rakennustekniikan koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Jaakko Leppä-aho		
Toimeksiantaja(t) Mikkelin kaupunki, Maaseutu- ja tielautakunta, Markku Suomela		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää Mikkelin kaupungin Maaseutu- ja tielautakunnan toimeksiantona Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskuntien halukkuus yhteishallinnoinnin järjestämiseen eri toimintamallien pohjalta. Toimintamalleja verrattiin Annina Takalan tekemään ”Vesiyhtymien toiminnan kehittäminen” raportin mukaisiin yhteistyömalleihin ja niiden yhdistelmiin. Samalla kartoitettiin vesiosuuskuntien nykytila, niin talouden kuin teknisten toimintojen osalta.</p> <p>Vesiosuuskuntien nykytilan arvioinnissa käytettiin pohjana Vesi- ja Viemäri- ja viemäriyhtiön yhdistyksen monistesarjaa nro 22 - ”Vesihuoltolaitoksen tilan itsearviointimittaristo” – Paul Silfverberg. Mittariston mukainen kyselykaavake lähetettiin kaikille kyselyyn mukaan lähteneille vesiosuuskuntien hallituksille. Lisäksi kyselyä täydennettiin erillisellä kyselykaavakkeella. Tieto saatiin kootuksi vesiosuuskuntiin suunnatun haastattelun ja henkilökohtaisten käyntien avulla. Vesiosuuskuntien nykytilan kyselytulokset ja yhteishallinnoinnin eri toimintamallit esiteltiin kaikille vesiosuuskuntien hallituksille erikseen ja lisäksi kaikille vesiosuuskunnille tarkoitettussa yhteisessä tilaisuudessa. Tämän jälkeen vesiosuuskuntien halukkuus yhteishallinnoinnin järjestämiseen kartoitettiin kirjallisen mielipidekyselyn avulla.</p> <p>Selvitystyön tuloksena oli, että yhteishallinnointi ei toistaiseksi kiinnosta vesiosuuskuntien enemmistöä. Nykytilakartoituksen tuloksena oli, että Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnat tulevat toimeen taloudellisesti myös jatkossa. Teknisten toimintojen osalta haasteita on jatkossakin, mutta tietoa ja koulutusta tarvitaan. Koulutus järjestetään yhdessä viranomaisten kanssa vesiosuuskuntien yhteisten ”osuuskuntailtojen” tai vesiosuuskuntapäivien yhteydessä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Vesiosuuskunnat, vesihuolto, vesiosuuskuntien yhteishallinnointi, vesiosuuskuntien yhteistyö, vesiosuuskunnat nykytila.		
Muut tiedot Liitteet 6 kpl, sivuja yhteensä 32		

Author(s) Kääriäinen Martti	Type of publication Bachelor's thesis	Date 16.4.2015
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 62	Permission for web publication: x
Title of publication Willingness to arrange centralized co-management for water co-operatives around Mikkeli region		
Degree programme Civil Engineering		
Tutor(s) Leppä-aho Jaakko. Senior Lecturer		
Assigned by Municipality of Mikkeli / Suomela Markku		
Abstract <p>The purpose for this thesis was to survey the willingness to arrange centralized co-management for water co-operatives around Mikkeli region. Different models for co-management were explored and compared to collaborative models presented in Annina Takala's M.Sc. thesis "Vesiyhtymien toiminnan kehittäminen" (Operational Development of Water and Wastewater Associations).</p> <p>The current financial and operational state of the water co-operatives was outlined. The evaluation of the water co-operatives was based on self-evaluation guidelines by Finnish Water Utilities Association. A survey designed according to the guidelines was sent to the Boards of Directors of the participating co-operatives. The survey was accompanied by a complementary survey. The data was collected through in-person interviews. The results of the survey and different co-managerial models were presented to all members of the Board of Directors independently and also in a seminar for all water co-operatives. Afterwards the interest in organizing co-management for the water co-operatives was surveyed.</p> <p>The result for the research was that the majority of the water co-operatives are currently not interested in co-management. The current state for the water co-operatives of Mikkeli region suggests they will be financially able to manage in the future. The water co-operatives require information and training in order to address operational and functional challenges they face. Collaboration with government officials in order to organize informative training seminars is suggested.</p>		
Keywords/tags (subjects) Water co-operatives, Water supply		
Miscellaneous		

ALKUSANAT

Tämän opinnäytetyön toimeksiantajana toimi Mikkelin kaupungin maaseutu- ja tielautakunta. Mikkelin kaupunki, jossa on noin 42 000 asukasta. Mikkelin kaupungin alueella on viime vuosikymmenenä rakennettu paljon haja-asutusalueen vesi- ja viemäriverkostoa. Mikkelin kaupunki on avustanut vesiosuuskuntia rahallisesti ja myöntämällä takauksia vesiosuuskuntien lainoille. Mikkelin kaupungin alueella on kaikkiaan 19 vesiosuuskuntaa, ja niistä jokainen on ollut mukana toteuttamassa Mikkelin kaupungin vesihuollon kehittämissuunnitelmaa. Kaupunki on kuitenkin ollut huolissaan, miten vesiosuuskunnissa eletään? Miten vesiosuuskunnat tulevat toimeen taloudellisesti? Miten vesiosuuskunnat selviävät teknisistä haasteista?

Osa vesiosuuskunnista on ollut halukas luovuttamaan vesiosuuskunnan liiketoiminnan Mikkelin kaupungille. Onko olemassa muita vaihtoehtoja? Onko mahdollista yhdistää vesiosuuskuntien toimintoja yhdistämättä vesiosuuskuntia? Löytyykö vesiosuuskunnissa halukkuutta yhteistyöhön ja missä laajuudessa? Mitä toiveita ja ajatuksia vesiosuuskunnissa on toimintojen yhdistämisessä? Onko vesiosuuskunnissa halukkuutta vesiosuuskuntien yhteishallintaan? Näihin kysymyksiin haluttiin löytää vastauksia.

Haluan kiittää lämpimästi työnohjaajia lehtori Jaakko Leppä-aho ja Mikkelin kaupungin maaseutu- ja tielautakunnan edustajaa yhdyskuntatekniikan insinööriä Markku Suomelaa. Lisäksi haluan kiittää Etelä-Savon ELY-keskuksen insinööriä Vesa Rautiota, joka osaltaan vaikutti selvitystyön käynnistymiseen.

Mikkelissä 16.4.2015

Martti Kääriäinen

Sisältö

1	Työn lähtökohdat	5
1.1	Vesiosuuskuntien nousu ja tuho?.....	5
1.2	Selvitystyön taustaa, tavoitteet ja rajaus	7
2	Vesiosuuskunta	9
2.1	Määritelmät.....	9
2.2	Sidosryhmien määrittely, roolit ja tavoitteet	11
2.3	Vesiosuuskunnan hallinto.....	13
2.3.1	Osuuskuntakokous	13
2.3.2	Hallitus.....	13
2.3.3	Toimitusjohtaja	14
2.3.4	Hallintoneuvosto	14
3	Hallinnon tehtävät.....	15
3.1	Lakien perusteella.....	15
3.1.1	Osuuskuntakokouksen tehtävät.....	15
3.1.2	Hallitus.....	16
3.1.3	Toimitusjohtaja	17
3.1.4	Hallintoneuvosto	18
3.2	Sääntöjen perusteella.....	19
3.2.1	Osuuskuntakokous	19
3.2.2	Hallitus.....	19
3.2.3	Toimitusjohtaja	21
3.2.4	Hallintoneuvosto	21
4	Nykyiset hallinnon toimintamallit	22
4.1	Omana työnä ns., talkoilla	22

	2
4.2	Ulkopuolisena ostopalveluna 22
4.3	Isännöitsijä/ toimitusjohtaja malli.....23
4.4	Muut hallinnon toimintamallit 24
5	Käytettävät yhteistyön toimintamallit, kartoitus.....24
5.1	Toimintamallit.....24
5.2	Tarkasteltavat toimintamallit 28
5.2.1	Liikelaitosmalli/osakeyhtiömalli (vesiosuuskunnat, kunta) 28
5.2.2	Vesiosuuskunta osuuskunnassa 30
5.2.3	Ulkopuolisena ostopalveluna malli 32
5.2.4	Yhteistyön tiivistäminen yhdistymisen avulla.....32
5.2.5	Toiminnan jatkaminen entisellään 33
6	Osuuskuntien nykytilanteen kartoitus.....34
6.1	Yleistä.....34
6.2	Tutkimuksen/kyselyn lähtötiedot.....35
6.3	Tutkimuksen/kyselyn järjestäminen 36
6.4	Tutkimuksen/kyselyn tulokset.....37
7	Osuuskuntien toiveet tulevasta toimintamallista, kartoitus.....53
7.1	Tutkimuksen/kyselyn lähtötiedot.....53
7.2	Tutkimuksen/kyselyn järjestäminen 53
7.3	Tutkimuksen/kyselyn tulokset.....53
8	Johtopäätökset ja pohdinta 54
8.1	Talous ja taksat 54
8.2	Huolto ja päivystys.....55
8.3	Toiminta erityistilanteissa 56
8.4	Yhteishallinnointi 57
8.5	Tulevaisuus 57
Lähteet	59

Liitteet	61
Liite 1. Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnat	61
Liite 2. Osuuskunnan toimintaan liittyviä lakeja ja asetuksia	61
Liite 3. Hallinnon tehtävät	61
Liite 4. Vesiosuuskuntien yhteishallinnointi eri vaihtoehdot ja niiden SVOT analyysit	61
Liite 5. Kyselyaineisto vesiosuuskunnille.....	61
Liite 6. Mikkeliläisten vesiosuuskuntien taloudellisen tilan raportti	61

KUVIOT

Kuvio 1. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE0	25
Kuvio 2. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE1	25
Kuvio 3. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE2	26
Kuvio 4. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE3	26
Kuvio 5. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE4	27
Kuvio 6. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE5	27
Kuvio 7. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE4	29
Kuvio 8. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti vaihtoehtojen kaksi ja kolmen yhdistelmä (VE2+3).....	31
Kuvio 9. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE2	32
Kuvio 10. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä organisaatio ja talous..	38
Kuvio 11. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä tekniset prosessit	41

Kuvio 12. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä henkilöstö ja johtaminen	45
Kuvio 13. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä toimintavarmuus ja varautuminen	47
Kuvio 14. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä asiakassuhteet.....	49
Kuvio 15. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä dokumentaatiot	52

TAULUKOT

Taulukko 1. Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnat.....	7
--	---

1 Työn lähtökohdat

1.1 Vesiosuuskuntien nousu ja tuho?

Työn lähtökohtana oli selvittää Mikkelin kaupungille kaupungin alueen vesiosuuskuntien nykytila niin talouden kuin teknisten toimintojen osalta ja saada käsitys vesiosuuskuntien tulevaisuuden suunnitelmista. Tieto saatiin kootuksi vesiosuuskuntiin suunnatun haastattelun ja henkilökohtaisten käyntien avulla. Valittaessa kysymyksiä haastatteluun otettiin mallia muista vesiosuuskunnille teetetyistä kyselyistä.

Suomi on osuuskuntien luvattu maa. Suomessa on enemmän jäseniä osuuskunnissa (5,4 milj.) kuin Suomessa on asukkaita (5,2 milj.) Vesiosuuskuntia on perustettu viimeisten vuosikymmenien aikana enemmän kuin mitään muita osuuskuntia Suomessa. Vesiosuuskuntia (1012 kpl) on jo n. 33 % koko osuuskuntien määrästä. (Osuuskuntien lukumäärä Suomessa 2013; Pellervo -Seura, osuuskuntarekisteri 2013)

Vesiosuuskuntien perustamiseen on vaikuttanut ensisijaisesti alueen asukkaiden aktiivisuus saada järjestettyä kiinteistöjen vesihuolto yhteisesti ja järkevällä tavalla. Kunta ja valtio ovat omilla toimenpiteillään tukeneet vesiosuuskuntien tavoitteita vesihuollon kehittämisessä haja-asutusalueilla. Kuntien vesihuollon kehittämissuunnitelmat ja kunnan oman veden saannin varmistaminen esimerkiksi seudullisia runkolinjoja käyttäen on mahdollistanut vesiosuuskuntien perustamisen haja-asutusalueilla. Vesihuollon kehittämissuunnitelmassa kunta määrittelee ne alueet, joille se katsoo vesihuollon rakentamisen olevan tarpeellista, alueen rakentamistiheyden, pohjavedenlaadun tai – riittävyyden turvaamisen perusteella. Vesihuollon kehittämissuunnitelma myös ohjaa vesiosuuskuntien taloudellista avustamista rakentamisvaiheessa. (Mikkelin kaupunki 2008. Vesihuollon kehittämissuunnitelma vuosille 2008–2013)

Vuoden 2004 alussa voimaan tullut jätevesiasetus ja sen valmistelu herätti kunnat ja silloiset ympäristökeskukset hyödyntämään vesiosuuskuntia asetuksen mukaisten

tavoitteiden saavuttamisessa. Vesiosuuskunta oli tapa hoitaa kerralla kuntoon useamman kiinteistön vesi- ja jätevesijärjestelmät. Valtion avustuspoliittinen päätös vähentää pelkän vesijohtolinjaston avustamista ja suosia hankkeita, joissa on mukana myös jätevesijärjestelmä, synnytti uusia vesiosuuskuntia, joissa ei välttämättä ollut tietotaitoa ja ymmärrystä asioiden hoitamiseen rakennushankkeen jälkeen. Vaikka vesiosuuskuntien perustoiminnot ovat kaikissa vesiosuuskunnissa samat, ovat vesiosuuskuntien toimintakulttuurit hyvinkin erilaiset.

Vesiosuuskuntien lukumäärän kasvuun on kiinnitetty kunnissa enemmän huomiota vasta viime aikoina. Pienten vesiosuuskuntien hallinnon järjestäminen sen jälkeen, kun rakentaminen on toteutettu, on aiheuttanut ongelmia. Pahimmassa tapauksessa vesiosuuskunta saattaa kaatua kunnan syliin, kun lakien mukaiset hallinnon tehtävät jätetään hoitamatta. Kun alkuajan aktiivihenkilöt ikääntyvät tai kuolevat, ei uusia toimijoita saada mukaan toimintaan. Vesiosuuskunnassa tehtävä työ on hyvin pitkälle ”talkoohengellä” tehtävää työtä. Kuntien ja valtion tavoitteena on nykyisin rajoittaa vesiosuuskuntien lukumäärää suosimalla jo olemassa olevien vesiosuuskuntien toiminta-alueiden laajentamista. Tämä on myös taloudellisesti ja hallinnollisesti järkevää, kun hallinnon kustannuksia on kattamassa yhä suurempi jäsenistö. Kuntien politiikka aiheuttaa myös suuremmat vaatimukset vesiosuuskunnan hallinnon järjestämiselle. Hallinnon järjestäminen vaatii ammattimaista otetta johtamisessa, toiminnan organisoinnissa, kirjanpidon ja laskutuksen järjestämisessä ja myös hallinnon tarkastuksessa eli tilintarkastuksessa.

Osuuskuntalain ja vesihuoltolain uudistukset asettavat yhä suuremmat haasteet ja velvoitteet vesiosuuskuntien hallinnolle. Hallinnon kehittämiseen ja tehostamiseen tarvitaan vesiosuuskunnissa taloudellista panostusta ja koulutusta. Mikkelin kaupungin alueella on 19 vesiosuuskuntaa, joista vain seitsemässä on yli sata jäsentä. Pienten vesiosuuskuntien taloudelliset resurssit ovat suoraan yhteydessä jäsenten määrään ja jäsenten haluun maksaa osuuskunnan toiminnasta.

Mikäli valtion kaavailemat mahdolliset uudet kuntaliitokset toteutuvat, ne tulevat sekoittamaan mikkeliäistä vesiosuuskuntakenttää entisestään lisäämällä kaupungin alueella toimivien vesiosuuskuntien määrää. Vesiosuuskuntien, kuntien ja valtion on

aika ryhtyä yhteisiin ”talkoisiin” hallinnon ja toiminnan järjestämiseksi taloudellisesti ja kestävästi.

1.2 Selvitystyön taustaa, tavoitteet ja rajaus

Mikkelin kaupungin alueella on kaikkiaan 19 vesiosuuskuntaa (Ks. taulukko 1.), joista kolme vesiosuuskuntaa on ainoastaan vettä toimittavia vesiosuuskuntia, loput ovat vesi- ja viemäriosuuskuntia. ”Uusin” mikkeliäinen vesiosuuskunta (mutta kuitenkin iältään vanhin vesiosuuskunta) tuli mukaan Mikkelin, Ristiinan ja Suomenniemen kuntaliitoksen myötä.

Taulukko 1. Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnat

Osuuskunta	Y-tunnus	Veden lähde
Vesiosuuskunta Hauki	1753565-0	Mikkeli
Hermannin vesiosuuskunta	1524780-7	Mikkeli
Kallajärven vesiosuuskunta	1959513-9	Mikkeli
Koivikon vesiosuuskunta	1836485-7	Mikkeli
Kuivasalmen vesiosuuskunta	1862374-0	Mikkeli
Vesiosuuskunta Majava	1109161-4	Pieksämäki/ Mikkeli
Olkolan vesiosuuskunta	1515061-8	Mikkeli
Otavan Kotalahden vesiosuuskunta	1935104-6	Mikkeli
Sairilan vesiosuuskunta	1088901-8	Mikkeli
Salapirkon vesiosuuskunta	1826959-3	Mikkeli
Salosairilan vesiosuuskunta	1837647-9	Mikkeli
Siikasalmen vesiosuuskunta	1877744-0	Mikkeli
Tarsalanjärven vesiosuuskunta	1925033-3	Mikkeli
Tuukkala Vatiila vesiosuuskunta	1864757-4	Mikkeli
Vesiosuuskunta Vesiheinä	1804597-9	Mikkeli
Vesiosuuskunta Vesihäisi	1912731-9	Mikkeli
Viinamäen vesiosuuskunta	1934036-3	Mikkeli
Löytö-Vitsiälän vesiosuuskunta	0902248-4	Mikkeli
Itäkankaan vesiosuuskunta	1889321-4	Kangasniemi

Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunta on alkujaan ristiinalainen vesiosuuskunta, jolla on oma vedenottamo. Kaikki muut vesiosuuskunnat ovat Mikkelin Vesilaitoksen toimittaman veden varassa. Tästä joukosta poikkeuksen tekevät myös

vesiosuuskunta Majava ja vesiosuuskunta Hauki, joilla on mahdollisuus saada vettä myös Pieksämäen Vedeltä, mutta silloinkin vesi kulkee Mikkelin Vesilaitoksen hallinnoiman runkoputken kautta. Kangasniemen Itäkankaan vesiosuuskunta saa veden Kangasniemen vesilaitokselta. Tarkemmat tiedot Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnista on liitteessä 1.

Vuonna 2008 Mikkelin vesihuoltopäivillä oli ensimmäistä kertaa esillä vesiosuuskuntien yhteistyön lisääminen ja mahdollinen vesiosuuskuntien isännöintipalvelu hallinnon apuna. Tuolloin suurin osa vesiosuuskunnista oli valmiita luovuttamaan vesiosuuskunnan toiminnot kaupungille. Vesihuoltopäivien keskustelussa kävi selväksi, että vesiosuuskuntien nykypäivän haasteet ovat hyvin pitkälle samanlaisia riippumatta vesiosuuskunnan koosta. Isoimmat haasteet vesiosuuskunnissa ovat resursseissa niin taloudellisissa kuin henkilöstöresursseissa. Näistä tyypillisin henkilöstöressurssihaaste on uusien toimijoiden löytäminen hallitukseen ja varsinkin hallituksen puheenjohtajan tehtäviin. Huolestuttavampi haaste on kuitenkin oikeanlaisten henkilöiden tai palveluiden löytäminen huollon ja päivystyksen tarpeisiin. Koska kyseessä on henkilöiden terveyteen ja turvallisuuteen ja ympäristön turvallisuuteen liittyvä asia, on siihen kiinnitettävä erityistä huomiota ja ryhdyttävä asiassa pikaisiin korjaaviin toimenpiteisiin. Vesiosuuskuntien kyky reagoida erityistilanteisiin vaihtelee suuresti, ja siihen vaikuttaa eniten suunnitelmien puute, tiedon puute ja taloudellinen tilanne.

Alkuvuonna 2011 käytiin ensimmäinen palaveri kaupungin ja ELY-keskuksen edustajien kesken, jolloin suunniteltiin mikkeliäisten vesiosuuskuntien tilannekartoitusta ja mahdollista yhteishallinnon selvitystä tehtäväksi opinnäytetyönä. Mikkelin kaupungin maaseutu- ja tielautakunta hyväksyi alustavan projektisuunnitelman keväällä 2011.

Vuoden 2011 lopulla tehty valtuustoaloite vesiosuuskuntien taloudellisen tilanteen selvittämisestä ei sinänsä tuonut selvitystyön tekemiseen mitään uutta, mutta sen myötä osuuskuntien taloudellisen toimintaedellytyksen selvityksen osuus kasvoi.

Loppuvuodesta 2011 Mikkelin kaupungin maaseutu- ja tielautakunta hyväksyi lopullisen projektisuunnitelman koskien Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskuntien yhteishallinnoinnin järjestämisen eri vaihtoehtojen selvitystä opinnäytetyönä.

Selvitystyö antaa Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnille listan vesiosuuskunnalle kuuluvista töistä ja toimenpiteistä. Samalla vesiosuuskunnat saavat vertailutyökalun, millä tasolla oman vesiosuuskunnan asioiden hoitotila on muihin vesiosuuskuntiin nähden. Selvitystyö edesauttaa vesiosuuskuntia kohdentamaan resurssinsa oikeisiin kohtiin ja toimenpiteisiin tehostaen siten vesiosuuskunnan taloudellista toimivuutta.

Selvitystyön tavoitteena oli kartoittaa Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskuntien tämänhetkinen tilanne talouden, hallinnon ja toimivuuden kannalta sekä kertoa vesiosuuskuntien yhteisten tavoitteiden suunta vesiosuuskuntien välisessä yhteistyössä.

2 Vesiosuuskunta

2.1 Määritelmät

Osuuskunnan määritelmä

Osuuskunta on yhteisö, jonka jäsenmäärää eikä osuuspääomaa ole ennalta määrätty. Osuuskunnan tarkoituksena on jäsenten taloudenpidon tai elinkeinon tukemiseksi harjoittaa taloudellista toimintaa siten, että jäsenet käyttävät hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita taikka palveluita, jotka osuuskunta järjestää tytäryhteisönsä avulla tai muulla tavalla. Osuuskunnan säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että osuuskunnan tarkoitus on pääasiassa aatteellisen tarkoituksen yhteinen toteuttaminen. Osuuskunta on ilmoitettava rekisteröitäväksi siten, kuin osuuskuntalaissa säädetään. (OKL 28.12.2001/1488.)

Osuuskunta on jäsentensä eduksi taloustoimintaa harjoittava yhteisö, jonka jäsenmäärä ja pääoma ovat ennalta määräämättömät. Jäsenet osallistuvat toimintaan käyttämällä hyväkseen yhteisön palveluksia. Osuuskunnan perustajia tulee olla vähintään viisi. Jos sääntöjen mukaan jäsenten enemmistö on osuuskuntia tai yhteisöjä, perustajia tarvitsee olla vain kolme. Osuuskunta merkitään kaupparekisteriin. (Aloittaneet ja lopettaneet yritykset, 2015.)

Huomattakoon, että molemmat määritelmät ovat vanhan osuuskuntalain mukaisia.

Vesihuoltolaitos/ Talousvettä toimittava laitos

Vesihuoltolaitokseksi kutsutaan laitosta, joka huolehtii yhdyskunnan vesihuollosta (VHL 9.2.2001/119). Talousvettä toimittavalla laitoksella tarkoitetaan laitosta, joka toimittaa vesijohtovettä tai pulloissa tai säiliöissä myytävää vettä talousvetenä käytettäväksi (TSL 19.8.1994/763).

Vesihuoltolaitos on myös terveydensuojelulain tarkoittama vettä toimittava laitos. Juomavesidirektiivin (98/83/EY) mukaan vesihuoltolaitoksiksi katsotaan kuuluvan laitokset, jotka toimittavat vettä tai vastaanottavat jätevettä yli 10 m³ päivässä tai palvelevat yli 50 henkilöä. (Heino, Vanhala, Vilonen & Yli-Tolppa 2005, 13).

Lähestulkoon kaikki mikkeliläiset vesiosuuskunnat ovat siten vesihuoltolaitoksia.

Osakeyhtiön määritelmä

Osakeyhtiön perustajina voi olla yksi tai useampia luonnollisia tai juridisia henkilöitä. Yksityisen osakeyhtiön osakepääoma on vähintään 2 500 euroa ja julkisen osakeyhtiön 80 000 euroa. Osakkaat eivät ole henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön sitoumuksista. Osakeyhtiö ilmoitetaan kaupparekisteriin. (Aloittaneet ja lopettaneet yritykset, 2015.)

Osakeyhtiö on yritys, jonka tavoitteena on tuottaa osakkeenomistajille voittoa, ellei yhtiöjärjestyksessä toisin määrätä.

2.2 Sidosryhmien määrittely, roolit ja tavoitteet

Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskuntien toimintaan vaikuttavat eri sidosryhmät. Tähän lukuun on kerätty selvitystyössä mukana olevat sidosryhmät, niiden määritelmät ja toiveet selvitystyön osalta.

ELY-keskus

ELY-keskusten tehtävänä on toimia vesihuoltohankkeiden rahoittajana ja eri lakien ja asetusten mukaisena vesiosuuskunnan toiminnan valvontaa suorittavana viranomaisvalvojana. ELY-keskus valvoo ja ohjaa mm. kuntien vesihuollonkehittämissuunnitelmien laadintaa ja ylläpitoa. (Rautio 2011).

Tavoite: Vesiosuuskunnille kuuluvat päivittäiset toiminnot ja tehtävien töiden listaus niin, että lista palvelee osuuskuntaa mahdollisimman hyvin (Rautio 2011).

Mikkelin kaupunki/ maaseutu- ja tielautakunta/ vesiosuuskunnat:

Kaupungin tehtävä vesiosuuskuntien toteuttamassa vesihuollossa on toimia hankkeen rahoittajana ja takuiden antajana. Kaupunki vastaa vesihuoltolain mukaisesta vesihuollon yleisestä kehittämisestä ja järjestämisestä. Kaupunki antaa yleistiedon lisäksi myös teknistä tukea mm. verkostosuunnittelun avulla. (Suomela 2011.)

Tavoite: Selvitetään yhteistyön eri toimintamallit. Selvitetään Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskuntien yhteiset toiveet ja tavoitteet yhteistyöstä ja yhteishallinnoinnista. Osuuskuntien yhteystiedot päivitetään. (Suomela 2011.)

Mikkelin kaupunki/ taloushallinto:

Tavoite: Vesiosuuskuntien taloudellisen tilan arvioiminen tehdään tilinpäätösanalyysien avulla.

Mikkelin kaupunki / Ympäristöpalvelut

Ympäristöpalvelun tehtävänä on toimia eri lakien ja asetusten mukaisena vesiosuuskunnan toiminnan valvontaa suorittavana viranomaisvalvojana. Ympäristöpalvelun kanssa laaditaan yhteistyössä mm. vesilaitosten valvontaohjelmat jotka tarkastetaan vuosittain. Lisäksi ympäristöpalvelun tehtävänä on antaa lausunnot laitoksen toiminta-alueella olevien kiinteistöjen liittymis- tai liittämistarpeesta vesijohtoverkoston piiriin. (Tanskanen 2012.)

Tavoite: Vesiosuuskuntien linjastokartat saadaan kerättyä yhteen paikkaan, josta ne olisivat jokaisen viranomaistahon saatavilla. Toisena tavoitteena on vesiosuuskuntien yhteystietojen ja liittymätietojen päivittäminen. (Tanskanen 2012.)

Mikkelin kaupunki / Mikkelin Vesilaitos

Mikkelin Vesilaitos tukee vesiosuuskuntia myöntämällä 25 % alennuksen vesilaitoksen voimassa olevista vesi- ja jätevesimaksuista, kun vesiosuuskunta rakentaa omat verkostonsa, vastaa verkoston ylläpidosta ja huolehtii liittyjien laskutuksesta. Vesilaitos antaa myös teknistä tukea verkostohäiriöiden tai vikatilanteen yhteydessä. (Turkki 2012.)

Tavoite: Vesiosuuskuntien toimintaedellytys verkostohäiriön sattuessa kartoitetaan (Turkki 2012.)

2.3 Vesiosuuskunnan hallinto

2.3.1 Osuuskuntakokous

Vesiosuuskunnan ylintä päätäntävaltaa käyttää osuuskuntakokous. Vesiosuuskunta voi päättää asioista myös ilman osuuskuntakokousta, tuolloin päätös tulee kuitenkin kirjata samoin kuin kokouspöytäkirjatkin, mutta sillä poikkeuksella ettei päätökseen tarvitse liittää ääniluetteloa. Päätöksessä on mainittava päätöksen tekoon osallistuvien jäsenten nimet. (OKL 28.12.2001/1488.)

Varsinainen osuuskunnan kokous on pidettävä kerran vuodessa hallituksen määräämänä päivänä kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Tuolloin käsitellään viimeistään vesiosuuskunnan tilinpäätös ja tarvittavat henkilövalinnat hallinnon eri tehtäviin ellei heitä ei ole sääntöjen mukaan valittava toisessa varsinaisessa kokouksessa tai asetettava muussa järjestyksessä. (OKL 28.12.2001/1488.)

2.3.2 Hallitus

Vesiosuuskunnalla on oltava hallitus.

Hallitukseen kuuluu vähintään yksi ja enintään seitsemän jäsentä, jollei säännöissä toisin määrätä. Jos hallituksessa on vähemmän kuin kolme jäsentä, hallituksessa on lisäksi oltava vähintään yksi varajäsen. (OKL 28.12.2001/1488.)

Hallituksen jäsenet valitsee pääsääntöisesti osuuskunnan kokous. Säännöissä voidaan kuitenkin määrätä, että hallintoneuvosto valitsee hallituksen jäsenet tai että vähemmän kuin puolet hallituksen jäsenistä asetetaan muussa järjestyksessä. Hallituksen jäseneltä ja varajäseneltä on saatava päivätty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. (OKL 28.12.2001/1488.)

Hallituksen jäsen valitaan tehtävään toistaiseksi, jollei säännöissä määrätä määräaikaisesta toimikaudesta. Hallituksella on oltava puheenjohtaja. (OKL 28.12.2001/1488.)

Puheenjohtajan valitsee hallitus, jollei säännöissä toisin määrätä tai hallitusta valittaessa ole toisin päätetty. Jos äännet menevät puheenjohtajaa valittaessa hallituksessa tasan, puheenjohtaja valitaan arvalla. (OKL 28.12.2001/1488.)

Hallitus on päätösvaltainen, kun saapuvilla on enemmän kuin puolet sen jäsenistä, jollei säännöissä vaadita suurempaa määrää (OKL 28.12.2001/1488).

2.3.3 Toimitusjohtaja

Vesiosuuskunnalla voi olla toimitusjohtaja, jos säännöissä niin määrätään tai hallitus niin päättää. (OKL 28.12.2001/1488).

Toimitusjohtajan nimittää hallitus tai, jos säännöissä niin määrätään, hallintoneuvosto tai osuuskunnan kokous. Toimitusjohtajalta on saatava päivätty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään. Yleensä toimitusjohtajan tehtävistä laaditaan kirjallinen sopimus.

Mitä osuuskuntalaissa säädetään toimitusjohtajasta, koskee myös hänen sijaistaan. (OKL 28.12.2001/1488).

Pienissä vesiosuuskunnissa useimmiten hallituksen puheenjohtaja hoitaa myös toimitusjohtajalle kuuluvat tehtävät. Vastaavasti sellaisissa vesiosuuskunnissa, joissa toimitusjohtaja on valittu, toimii hallituksen puheenjohtaja hänen sijaisenaan, sillä hallituksen puheenjohtaja on toimitusjohtajan esimies.

2.3.4 Hallintoneuvosto

Säännöissä voidaan määrätä, että vesiosuuskunnalla on hallintoneuvosto.

Hallintoneuvostossa on oltava vähintään kolme jäsentä. Toimitusjohtaja tai hallituksen jäsen ei saa olla hallintoneuvoston jäsenenä. Hallintoneuvoston jäsenten ja mahdollisten varajäsenten lukumäärä tai vähimmäis- ja enimmäismäärä sekä toimikausi on mainittava säännöissä. Osuuskunnan kokous valitsee hallintoneuvoston. (OKL 28.12.2001/1488.)

Hallintoneuvoston käyttö vesihuolto-osuuskunnissa on yleisesti aika harvinaista. Yhdelläkään Mikkelin alueen vesiosuuskunnalla ei ole käytössä hallintoneuvostoa ja kaikilta puuttuu säännöistä maininta hallintoneuvostosta.

3 Hallinnon tehtävät

3.1 Lakien perusteella

Osuuskuntalaki, joka on tärkein laki vesiosuuskuntatoiminnassa, käsittelee hallituksen ja toimitusjohtajan tehtäviä varsin suppeasti. Vesiosuuskunnan hallinnon toimintaan vaikuttaa osuuskuntalain lisäksi joukko muita lakeja jotka tuovat mukanaan paljon tehtäviä joihin ei aina osata osuuskunnissa varautua. Näistä muista laista tärkein on vesihuoltolaki. Lista osuuskunnan toimintaan liittyvistä laista ja asetuksista on liitteenä 2.

3.1.1 Osuuskuntakokouksen tehtävät

Osuuskuntakokous vahvistaa taseen ja päättää toimenpiteistä ylijäämän tai tappion osalta. Osuuskuntakokous päättää hallituksen jäsenten ja toimitusjohtajan vastuuvapaudesta tilikaudelta. Osuuskuntakokous valitsee hallituksen ja valitsee tilintarkastajat mikäli heitä sääntöjen mukaan käytetään. Osuuskuntakokous päättää sääntömuutoksista ja käsittelee muut vesiosuuskunnan sääntöjen osuuskuntakokoukselle määräämät asiat. (OKL 28.12.2001/1488.)

Osuuskuntakokous päättää myös tarvittaessa sulautumisesta ja jakautumisesta, vesiosuuskunnan muuttamisesta osakeyhtiöksi tai vesiosuuskunnan asettamisesta selvitystilaan tai selvitystilan lopettamisesta. Samalla on päätettävä vesiosuuskunnan poistamisesta rekisteristä.

3.1.2 Hallitus

Hallituksen ja toimitusjohtajan on edistettävä osuuskunnan etua huolellisesti ja hoidettava sen asioita tämän lain ja sääntöjen mukaisesti (Pötry 2009.)

Hallitus siis huolehtii ja vastaa osuuskunnan hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Vanhassa osuuskuntalaissa ei ollut suoraa sanktiota siitä jos hallitus jätti tehtävänsä hoitamatta, asia jäi usein vain osuuskunnan sisäiseksi. Uudessa 1.1.2014 voimaan tulevassa laissa on myös rangaistussäädöksiä osuuskuntarikoksesta ja osuuskuntarikkomuksesta eikä asia enää ole pelkästään osuuskunnan asia.

Hallituksen on huolehdittava siitä, että kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty (OKL 28.12.2001/1488).

Osuuskuntalain mukaan hallituksella ei näyttäisi olevan kovin montaa tehtävää, mutta todellisuudessa nuo kolme kohtaa sisältävät kaikki mahdolliset eteen tulevat tehtävät.

Hallituksen tehtävänä on tehdä esitys tai hyväksyä kunnan tekemä esitys vesihuoltolaitoksen toiminta-alueesta. Toiminta-alueen laajuutta määriteltäessä vesiosuuskunnan tulee tarkasti harkita omat resurssinsa jotta ylisuurilta toiminta-alueilta vältyttäisiin. Toiminta-alueita voidaan helpommin laajentaa kuin supistaa, sillä vesiosuuskunta voi tarjota palveluja myös toiminta-alueensa ulkopuolella, mutta toiminta-alueen sisäpuolella toimintaa ohjaa lait.

Kunta hyväksyy alueellaan toimivalle vesihuoltolaitokselle toiminta-alueen ja tarvittaessa muuttaa hyväksytyä toiminta-aluetta vesihuoltolaitoksen esityksestä tai, jos laitos ei tällaista esitystä ole tehnyt, laitosta kuultuaan. (VHL 119/2001.)

Hallituksen tehtävänä on toteuttaa vesihuoltoa laitoksen toiminta-alueella, vesiosuuskunnan resurssien puitteissa. Hallitus antaa tarvittavat lausunnot kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle, mikäli toiminta-alueella oleva kiinteistö on hakenut vapautusta vesihuoltolain 10 §:ssä tarkoitetusta liittämisvelvollisuudesta, tai hallitus voi valtuuttaa toimitusjohtajan tekemään sen.

Vesihuoltolaitos huolehtii toiminta-alueellaan vesihuollosta yhdyskuntakehityksen tarpeita vastaavasti 8 §:ssä tarkoitetun toiminta-alueen hyväksymispäätöksen mukaisesti. (VHL 119/2001.)

Oma näkemykseni on että hallituksen tehtäviin kuuluu kaikki toimitusjohtajalle kuuluvat tehtävät, mikäli toimitusjohtajaa ei ole valittu. Jokainen hallituksen jäsen on yhtälailla vastuussa vesiosuuskunnan asioiden hoidosta, osallistui hän hallitustyöskentelyyn tai ei. Ja toisaalta, vaikka toimitusjohtaja olisikin valittu, ei se silti poista hallituksen jäsenen vastuuta huolehtia siitä, että asiat tulevat hoidettua. Hallituksen jäsenen vastuu onkin paljon suurempi kuin moni vesiosuuskuntien nykyisistä hallituksen jäsenistä uskookaan.

3.1.3 Toimitusjohtaja

Hallituksen ja toimitusjohtajan on edistettävä vesiosuuskunnan etua huolellisesti ja hoidettava sen asioita osuuskuntalain ja sääntöjen mukaisesti.

Toimitusjohtaja hoitaa vesiosuuskunnan päivittäistä hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimitusjohtaja saa ryhtyä toimiin jotka vesiosuuskunnan toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen ovat epätavallisia tai laajakantoisia, vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta vesiosuuskunnan toiminnalle olennaista haittaa.

Viimeksi mainitussa tapauksessa hallitukselle on annettava toimenpiteestä tieto niin pian kuin mahdollista. (OKL 28.12.2001/1488.)

Toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että vesiosuuskunnan kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty (OKL 28.12.2001/1488).

Toimitusjohtaja on ikään kuin hallituksen työrukkanen ja alainen. Yhteishenki ja tuki molemmin puolin ovat ehdottoman tärkeitä vesiosuuskunnan asioiden hoitamisessa.

Toimiin, jotka osuuskunnan toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen ovat epätavallisia tai laajakantoisia, toimitusjohtaja saa ryhtyä vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta osuuskunnan toiminnalle olennaista haittaa.
(OKL 28.12.2001/1488).

Tämä on monesti vaikea kohta toteuttaa, kun pitäisi tehdä ratkaisuja nopeasti. Paras mittari tuossa asiassa on ollut se, mihin oman lompakon paksuus riittää. Mahdollinen korvausvastuu on aina olemassa, ja jos korvausvastuun pelko kasvaa liian suureksi, silloin kannattaa miettiä vastuun jakamista hallituksen kanssa. Mikäli hallitus haluaa jakaa taloudellisen vastuun vesiosuuskunnan kanssa, vie hallitus asian osuuskuntakokouksen päätettäväksi.

Listaus toimitusjohtajan tehtävistä on liitteessä 3.

3.1.4 Hallintoneuvosto

Hallintoneuvoston on valvottava hallituksen ja toimitusjohtajan hoitamaa osuuskunnan hallintoa ja annettava varsinaiselle osuuskunnan kokoukselle lausunto tilinpäätöksestä. Hallituksen ja toimitusjohtajan on annettava hallintoneuvostolle ja sen jäsenelle ne tiedot, joita nämä pitävät tarpeellisina tehtävänsä hoitamiseksi. Hallintoneuvoston jäsenen on pyydettävä tiedot hallintoneuvoston kokouksessa. Hallintoneuvosto voi antaa hallitukselle ohjeita asioissa, jotka ovat laajakantoisia tai periaatteellisesti tärkeitä. (OKL 28.12.2001/1488.)

3.2 Sääntöjen perusteella

3.2.1 Osuuskuntakokous

Yleisin sääntöjen osuuskuntakokoukselle määräämä asia on päättää liittymismaksun määrästä, määräämisperusteista, maksuajasta ja -tavasta ja muista ehdoista tai osuuskuntakokous voi valtuuttaa hallitukselle päättämään niistä.

Muita osuuskuntakokoukselle kuuluvia päätettäviä asioita ovat kaikki perustamiskirjaan liittyvät päätökset, kuten toimialamuutokset, jäsenen oikeuksiin tai velvollisuuksiin liittyvät päätökset joista yleisimmät ovat osuusmaksun tai liittymismaksun muutokset.

Osuuskuntakokous päättää myös rakentamisesta ja siihen liittyvästä lainan ottamisesta.

3.2.2 Hallitus

Vanhemmassa mallisäännössä, mihin pohjautuu pääsääntöisesti kaikki Mikkelin alueen osuuskunnissa käytössä olevat säännöt, luetellaan hallituksen tehtäviksi selkeästi viisi kohtaa. Viides kohta sisältääkin sitten kaikki mahdolliset lait ja asetukset ja niiden edellyttämät tehtävät mitä Suomessa on säädetty.

Hallitus:

- 1) päättää osuuskunnan palveluista perittävistä maksuista
- 2) päättää osuuskunnan palvelujen tarjoamista koskevien sopimusten ehdoista
- 3) tarkastaa osuuskunnan omaisuuden ja rahavarojen hoitoa sekä kirjanpitoa tahi määrää jonkun jäsenistään ajoittain toimittamaan tällaisia tarkastuksia
- 4) päättää osuuskunnan kokouksen koolle kutumisesta ja valmistelee siinä käsiteltävät asiat ja

5) käsittelee muita hallituksen toimivaltaan kuuluvia ja sen toimenpiteitä vaativia asioita.

Säännöissä on usein myös mainittu muitakin hallituksen tehtäviä jotka sisältyvät johonkin sääntökohtaan. Tällaisia ovat mm.:

Vesiosuuskunnan hallitus myöntää vesiosuuskunnan jäsenyyden kirjallisesta hakemuksesta, mutta hallitus voi myös erottaa jäsenen vesiosuuskunnan jäsenyydestä. Vesiosuuskunnan hallituksella on valta päättää, että määrätynlaisista johtoliittymistä ei peritä liittymismaksua. Hallitus hyväksyy kiinteistön sopimuksen liittymisestä ja vesiosuuskunnan palvelujen käyttämisestä, tai hallitus voi valtuuttaa jonkun hyväksymään ne hallituksen ohjeiden mukaisesti. Hallitus hyväksyy ja vahvistaa kulloinkin voimassa olevan vesihuollon yleiset toimitusehdot. Hallitus määrää kiinteistön liittämiskohdan vesiosuuskunnan verkostoon. Hallitus tai sen valtuuttama henkilö tarkastaa vesi- ja viemäriverkostoon liitetyt johdot. Hallitus kutsuu vesiosuuskunnan kokouksen koolle. Hallitus nimittää ja erottaa toimitusjohtajan.

Hallitus tekee toimitusjohtajan kanssa kirjallisen sopimuksen, jossa sovitaan toimitusjohtajan tehtävän hoitamiseen ja toimeentuloon liittyvistä asioista. Hallitus voi antaa toiminimen kirjoittamisoikeuden vesiosuuskunnan palveluksessa oleville henkilöille siten, että he kirjoittavat toiminimen kukin erikseen yhdessä toimitusjohtajan tai hallituksen jonkun jäsenen kanssa tai keskenään kaksi yhdessä. Hallitus voi päättää myös prokuran antamisesta. (Heino, Vanhala, Vilonen & Yli-Tolppa 2005, 65-66).

Voidaan todeta, että säännöistä löytyykin paljon hallitukselle kuuluvia tehtäviä. Näiden lisäksi hallitukselle kuuluu vesiosuuskunnan jäsenrekisteristä, liittyjäluettelosta ja kulutusseurannasta huolehtiminen, sekä tiedotusvelvollisuus jäsenistölle. Myös vesiosuuskunnan elinkaaren eri vaiheet asettavat vesiosuuskunnan hallitukselle erilaisia tehtäviä. (Pötry 2009.)

Huomioitavaa on, että hallituksen tehtäviin kuuluu lisäksi kaikki toimitusjohtajalle kuuluvat tehtävät, joten hallituksen jäsenen vastuu vesiosuuskunnan asioiden

hoidossa on paljon suurempi kuin mitä se ensisilmäyksellä näyttää. Listaus hallituksen tehtävistä on liitteessä 3.

3.2.3 Toimitusjohtaja

Vesiosuuskunnan säännöissä ei yleensä mainita tai eritellä toimitusjohtajan tehtäviä.

Toimitusjohtajalle kuuluvat tehtävät voidaan jaotella neljään ryhmään:

hallitustehtävät, hallintotehtävät, asiakkuustehtävät ja tekniikkaan liittyvät tehtävät.

(Heino, Vanhala, Vilonen & Yli-Tolppa 2005, 130)

Toimitusjohtajan hyvänä työkaluna toimii Keski-Suomen Ympäristökeskuksen julkaisu – Vesiosuuskuntien laatukäsikirja, jonka on kirjoittanut Niina Raudasoja (2009).

Listaus toimitusjohtajan tehtävistä on liitteenä 3.

3.2.4 Hallintoneuvosto

Vesiosuuskunnan säännöissä voidaan määrätä osuuskuntalain mukaan hallintoneuvostolle seuraavia tehtäviä.

- 1) hallintoneuvosto valitsee hallituksen ja määrää hallituksen jäsenten palkkion
- 2) hallintoneuvosto valitsee toimitusjohtajan ja muut osuuskunnan ylimpään johtoon kuuluvat henkilöt sekä päättää heidän palkkaeduistaan
- 3) hallintoneuvosto päättää asioista, jotka koskevat toiminnan huomattavaa supistamista tai laajentamista taikka osuuskunnan organisaation olennaista muuttamista; sekä
- 4) hallintoneuvostolla on myös muita tämän lain mukaan hallitukselle kuuluvia tehtäviä.

Hallintoneuvostolle ei kuitenkaan voida sääntöjen määräyksellä siirtää 6 §:ssä tarkoitettua päivittäistä hallintoa, kirjanpitoa ja varainhoitoa koskevia tehtäviä.

Säännöissä ei myöskään voida rajoittaa hallituksen, sen jäsenen eikä toimitusjohtajan oikeutta edustaa vesiosuuskuntaa. Hallituksella ei ole toimivaltaa hallintoneuvostolle

siirretyissä tehtävissä, jollei säännöissä toisin määrätä. (Vesi- ja viemärlaitosyhdistys. Vesiosuuskunnan mallisäännöt selityksin. Helsinki 2002)

4 Nykyiset hallinnon toimintamallit

4.1 Omana työnä ns., talkoilla

Vesiosuuskunta työskentely on vieläkin hyvin pitkälti talkootyötä.

Talkoomallissa hallinnon eri tehtävät on jaettu hallituksen jäsenten kesken ja huolto- ja kunnossapitopalvelut tehdään itse, mikäli alan ihminen löytyy vesiosuuskunnan sisältä. Talouden kannalta talkootyö on edullisinta vesiosuuskunnalle, mutta koska kiinnostus talkootyön tekemiseen on vähenemässä niin työt kasautuvat yhä enemmän yksille hartioille mikä saattaa väsyttää nykyiset toimijat ja vaarantaa siten vesiosuuskunnan toiminnan myös taloudellisesti, kun työt jäävät tekemättä.

Talkoomallinen toiminta vaatii onnistuakseen hyvin aktiivisen hallituksen ja sitoutuneen jäsenistön. Talkoomalli soveltuu pienille vesiosuuskunnille.

4.2 Ulkopuolisena ostopalveluna

Hallinnon toteuttaminen ulkopuolisena ostopalveluna on yleisin toimintamalli vesiosuuskunnissa ja on myös käytössä kaikissa mikkeliiläisissä vesiosuuskunnissa. Tyypillisiä ulkopuolisia ostopalveluita ovat kirjanpito- ja laskutuspalvelut, tilintarkastus, huoltopalvelut ja päivystyspalvelut. Toimintamalli etuina on, että vesiosuuskunnan työt eivät ole enää vapaaehtoisuuden varassa ja samalla kyseessä on yleensä oman alan ammattilaisista, jolloin se tuo vesiosuuskuntaan tietoa ja taitoa. Palveluiden laatua ei kuitenkaan pystytä tässä tarkemmin arvioimaan, mutta on selvää, että mm. vesiosuuskunnan tai vesihuoltolaitoksen kirjanpidon toteutuksessa tarvitaan myös vesiosuuskunnan toimintaan liittyvien lakien tuntemusta kirjanpitolain lisäksi.

4.3 Isännöitsijä/ toimitusjohtaja malli

Isännöitsijämallissa ulkopuolinen asiantuntija ottaa hoidettavakseen vesiosuuskunnan hallinnon tehtäviä sovittua korvausta vastaan.

Malli on hyvin pitkälle samanlainen kuin taloyhtiöissä ja tiekunnissa on nykyisin käytössä. Isännöitsijämallissa isännöitsijän vastuut eivät kuitenkaan ole samat kuin toimitusjohtajalla, joten malli sopii sellaisille vesiosuuskunnille, joiden alueelta löytyy tekijä, joka hallitsee isännöinnin, mutta ei kuitenkaan ole vielä vesihuoltoalan ammattilainen.

Isännöitsijä kuitenkin tietää vesiosuuskunnan vastuut ja velvollisuudet ja osaa tarpeen vaatiessa käynnistää tarvittavat toimenpiteet ja hankkia tarvittavat asiantuntijat asioiden hoitamiseksi (Takala 2008).

Loppuen lopuksi isännöinnin perustehtävät ovat näillä kaikilla toimialoilla samanlaiset, joten se soveltuu hyvin isännöinnin tutkinnon osaksi vaikka erikoistumisalana.

Vuonna 2008 Mikkelin vesihuoltopäivillä esitin vision siitä, että isännöintimalli yleistyisi, mutta niin ei kuitenkaan ole ikävä kyllä käynyt. Jotta näin kävisi, pitäisi myös koulutusta lisätä esimerkiksi tieisännöinnin koulutusohjelman tavoin. Silloin alkuperäiset, vesihuollon rakentamista avustaneet tahot voisivat olla osaltaan tukemassa vesiosuuskuntien hallinnon koulutusta ja kehittämistä.

Isännöitsijätoimintamalli on käytössä useammassa Etelä-Savon alueen vesiosuuskunnassa, ja kyselyyn osallistuneista mikkeliiläisistä vesiosuuskunnista yksi vesiosuuskunta käytti isännöitsijää ja yhdellä oli toimitusjohtaja. Toimintamallin etuina on ammattimaisuus, mutta uhan voi muodostaa kyseisen palveluntuottajan omien resurssien riittävyys.

Isännöitsijä toimintamallissa ulkopuolinen ammattilainen hoitaa samat tehtävät kuin vesiosuuskunnan toimitusjohtaja tekisi, mutta pienemmällä vastuulla. Isännöitsijän

hoidettavia tehtäviä olisivat hallitustehtävät, hallintotehtävät, asiakkuustehtävät ja tekniikkaan liittyvät tehtävät. Näistä esimerkkitehtävinä mainittakoon asiakaspalvelua, tiedottamista esimerkiksi poikkeustilanteista, kokousasiakirjojen valmistelua ja muita kokousjärjestelyjä, tilinpäätösten laatimista, rakentamisen valvontaa sekä määräaikaishuolloista huolehtimista. ”Isännöitsijänä voisi olla tilitoimisto, kiinteistöisännöintiyritys tai suunnittelu- ja insinööritoimisto” (Luukkonen 2012.)

4.4 Muut hallinnon toimintamallit

Muita toimintamalleja ovat vesiosuuskunta osuuskunnassa, osuuskuntien yhdistyminen eli sulautuminen sekä liikelaitosmalli/osakeyhtiömalli. Edellä mainituista malleista mikään ei ole käytössä missään mikkililäisessä vesiosuuskunnassa. Mallit esitellään tarkemmin kohdassa 5. (5.2.2) Käytettävät yhteistyön toimintamallit – kartoitus

5 Käytettävät yhteistyön toimintamallit, kartoitus

5.1 Toimintamallit

Vesiosuuskuntien toimintamalleista löytyy tietoa mm. Ympäristöministeriön julkaisusta Osuuskuntien ABC-osa 3. Toimintamalleja on verrattu Annina Takalan tekemään ”Vesiyhtymien toiminnan kehittäminen” raportin mukaisiin yhteistyömalleihin. Takala luettelee seitsemän toimintamallia vesiyhtymien toiminnan kehittämiseksi. Toimintamalleja ja niitä vastaavia Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä -malleja on esitetty kuvioissa 1-6. Näiden lisäksi on olemassa myös Vesiyhtymän purkaminen, VE6 -toimintamalli.

Kuvio 1. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VEO

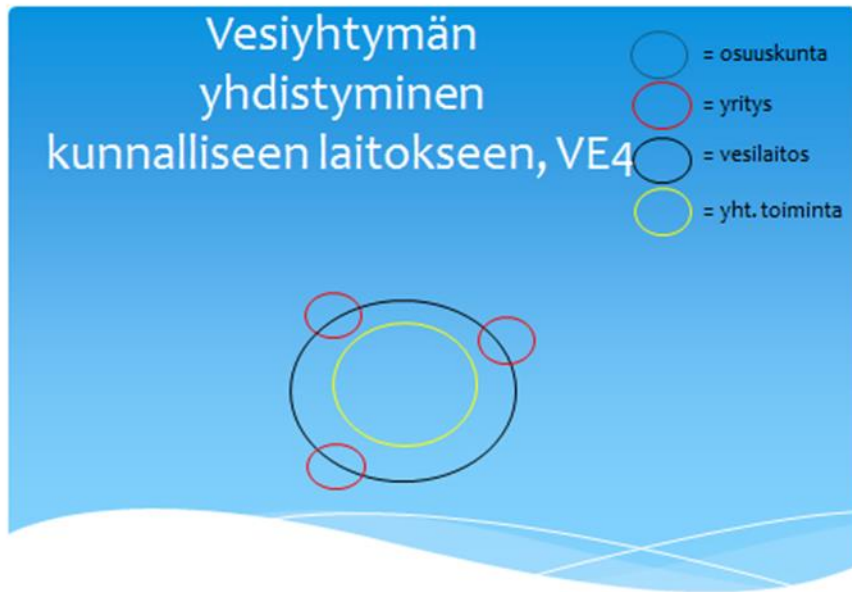
Kuvio 2. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE1

Kuvio 3. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE2

Kuvio 4. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE3

Kuvio 5. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE4

Kuvio 6. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE5

Takala toteaa kuitenkin että vaihtoehdot eivät ole toisiaan poissulkevia vaan vaihtoehtoja pitää pohtia tapauskohtaisesti ja niitä tulisi hyödyntää rinnakkain.

Rinnakkain hyödynnettävänä toimintamallina on tullut vesihuollon puolelle uutena ”vesiosuuskunta osuuskunnassa malli” ja osakeyhtiö malli, jossa useampi vesiosuuskunta ovat perustaneet yhtiön hoitamaan yhteisesti huoltoa. Tämä malli ei vielä toistaiseksi ole tuonut apua hallinnon järjestämisessä. Samainen malli on kuitenkin ollut käytössä jo pidempään osuuskuntapohjaisilla pankkilaitoksilla ja kauppaketjuilla.

Työni tavoitteena on selvittää eri mallien mahdollinen käyttö vesiosuuskuntien hallinnoinnissa. Mikkelin alueen vesiosuuskuntien yhteishallinnoinnissa olisivat mukana kunnan alueella toimivat vesiosuuskunnat, kaupunki ja mahdollisesti myös Mikkelin Vesilaitos, riippuen valittavasta toimintamallista.

Yhteistyön eri toimintamallien edut ja heikkoudet on koottu liitteessä 4.

5.2 Tarkasteltavat toimintamallit

5.2.1 Liikelaitosmalli/osakeyhtiömalli (vesiosuuskunnat, kunta)

Liikelaitosmalli/osakeyhtiömalli vastaa lähinnä Anniina Takalan esittämää ”Vesiyhtymän yhdistyminen kunnalliseen laitokseen, VE4” kehittämismallia siltä osin jos vesiosuuskunnat yhdistyvät kunnalliseen vesilaitokseen. Liikelaitosmalli on yleisimmin käytössä kunnallisissa vesi- ja viemärlaitoksissa.

Kuvio 7. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE4

Osakeyhtiön tehtävänä on tuottaa voittoa omistajilleen ja näin ollen liiketoiminnan tavoite on eri kuin osuuskuntatoiminnassa.

Osakeyhtiömallissa perustoiminnot ja organisaatiomallit ovat hyvin pitkälle samat kuin osuuskuntapohjaisessa mallissa. Osakeyhtiömalli tuo toimintaan enemmän ammattimaisuutta ja todennäköisesti taloudellisia resursseja. Suurimman eron toimintamalleille tuo tapa jolla päätökset tehdään. Vesiosuuskunnassa ylintä päätösvaltaa käyttävä osuuskuntakokous tekee päätökset enemmistöpäätöksellä jäsen ja ääni periaatteella, kuin taasen osakeyhtiön yhtiökokouksessa päätökset tehdään enemmistöpäätöksellä läsnä olevien osakkeiden suhteessa. (Omistajaohjaus ja valvonta osuuskunnissa: Pellervon omistajaohjaus-työryhmän mietintö 2001)

Vesiosuuskunnissa käytetään siis hajautettua päätösvaltaa ja osakeyhtiössä keskitettyä päätösvaltaa. Tämä on huomioitava asia kun ajatellaan alueellisesti vesihuollon tärkeyttä jäsenistölleen - vesiosuuskuntaa ei ole mahdollista vallata hankkimalla osakemarkkinoilta osake-enemmistö ja vaihtamalla tämän jälkeen

yrittäjäjohto. Siksi vesiosuuskuntien yhtiöittäminen on järkevintä tehdä suoraan kunnalliseen liikelaitokseen liittämällä.

Vesiosuuskuntien liittämisiä kunnalliseen laitokseen tai yhtiöön oli kuntaliiton teettämän tutkimuksen mukaan vuoteen 2007 mennessä tehty yhteensä 37 kunnassa.

Vesiosuuskunnan toimintojen liittäminen suoraan kunnalliseen vesilaitokseen, oli lähestulkoon kaikkien kyselyyn osallistuneiden mikkiläisten vesiosuuskuntien tavoite tulevaisuudessa. Perusteluina tavoitteelle oli, että vesihuolto mielletään kunnan tehtäväksi. Yksi perustelu oli, että kunnan tulisi huolehtia vesihuollosta kunnan alueella jotta tasa-arvo vesihuollon taksojen osalta säilyisi kuntalaisten keskuudessa. Tasa-arvon toteutumisesta tuolloinkin voidaan olla montaa mieltä, sillä vaikka vesiosuuskunnat yhdistettäisiin kunnalliseen vesilaitokseen, niin silti jää vielä suuri osa haja-asutusalueen kiinteistöistä ilman järjestettyjä vesihuoltopalveluita.

5.2.2 Vesiosuuskunta osuuskunnassa

Tälle mallille ei löydy suoraa vastaavuutta Anniina Takalan tekemässä selvityksessä, vaan se on lähinnä vaihtoehdon 2 ja 3 yhdistelmä.

Kuvio 8. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti vaihtoehtojen kaksi ja kolmen yhdistelmä (VE2+3).

Osuuskunta on yksi yritysmuoto kaikkien muiden yritysmuotojen ohella. Osuuskuntalain uudistumisen myötä osuuskunnasta on tullut entistä houkuttelevampi yritysmuoto monella toimialalla, joten miksi sitä ei hyödynnettäisi myös hallinnon järjestämisessä. Erityisen hyvin osuuskunta sopii käytännön työhön painottuvaan ja vähän pääomaa vaativaan yritystoimintaan, jossa omistajien henkilökohtaisella osallistumisella on tärkeä merkitys. Osuuskunnan pehmeät perusarvot tukevat myös osuuskuntien yhteisten asioiden hoitoa osuuskuntapohjaisena.

Vesiosuuskunta osuuskunnassa mallissa vesiosuuskunnat perustavat yhteisen huolto- ja hallinto-osuuskunnan hoitamaan omistajaosuuskuntien asioita. Päätösten teko säilyy paikallisella tasolla ja kustannukset muodostuvat palveluiden käytön mukaan joiden taksat on yhteisesti päätetty.

Yhteisen huolto-hallinto-osuuskunnan hallinto edellyttää edustajiston ja mahdollisesti hallintoneuvoston käyttöönottoa, sillä osakasjäseninä olisivat vesiosuuskunnat eivätkä yksittäiset osakasosuuskunnan jäsenet.

Tänä päivänä osuuskunnan voi perustaa vähintään kolme henkilöä tai yhteisöä, joten se soveltuu erittäin hyvin vesiosuuskuntien väliseksi yhteistyömuodoksi. Osuuskunta on myös myöhemmin muutettavissa osakeyhtiöksi jolloin sen yhdeksi omistajaksi voi tulla kysymykseen myös kunnallinen vesilaitos.

Yhteinen huolto-hallinto-osuuskunta oli toiseksi suosituin toimintamalli vesiosuuskuntien hallitusten keskuudessa. Tässä toimintamallissa on mukana kaikki vesiosuuskunnan toimintamallien edut. Osuuskunta päättää itsenäisesti palveluidensa taksoista osuuskunnan jäsenten eduksi, kuitenkin niin että taksoilla katetaan toiminnasta aiheutuvat kulut. Yhteisesti siis päätetään taksat ja vain palveluiden käytöstä maksetaan. Kaikki jäsenosuuskunnat pääsevät hyödyntämään osuuskunnista löytyvää osaamista ja yhteisesti voidaan hankkia niin palveluita kuin

tarvikkeita. Tarvittavat suunnitelmat voidaan laatia kootusti yhdessä ja myös ylläpitää niitä. Yhteisen osuuskunnan tehtävänä on organisoida tuo kaikki ja löytää tarvittaville palveluille tekijät.

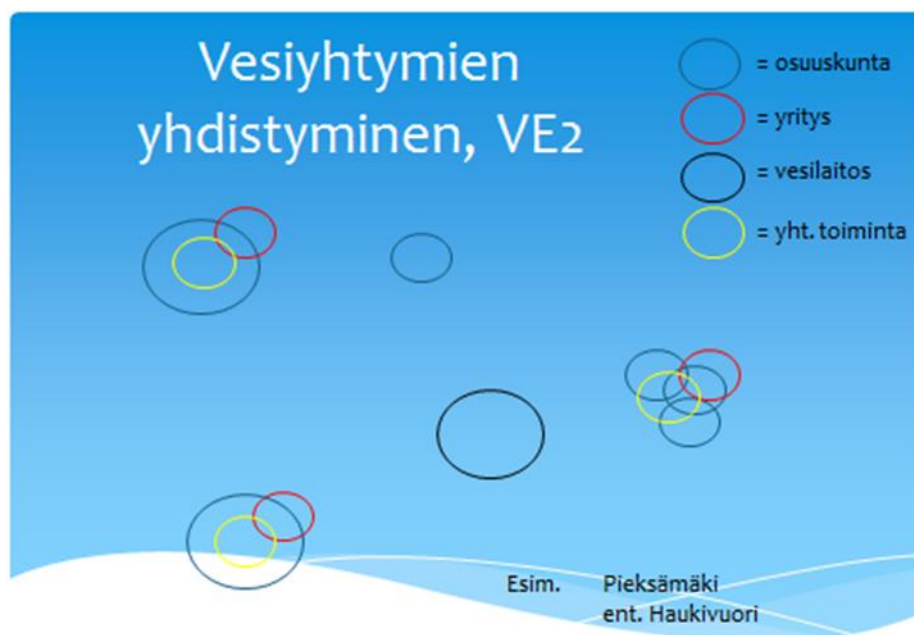
5.2.3 Ulkopuolisena ostopalveluna malli

Tämä toimintamalli on esitelty jo aikaisemmin kohdassa 4.2.

5.2.4 Yhteistyön tiivistäminen yhdistymisen avulla

Osuuskuntien yhdistyminen eli sulautuminen

Tämä malli vastaa Anniina Takalan esittämää ”Vesiyhtymien yhdistyminen, VE2” kehittämismallia.

Kuvio 9. Mikkelin alueen vesihuollon toimintakenttä tarkasteltuna Takalan mallin mukaisesti VE2

Vesiosuuskuntia voidaan liittää toisiinsa ja näin ollen muodostaa yhä suurempia kokonaisuuksia jotka vastaavat alueen vesihuollosta. Sulautumisella haetaan yleensä

tehokkuutta ja taloudellisuutta vesiosuuskunnan toimintaan. Sulautumisella voidaan yksinkertaistaa kunnan, kunnallisen vesilaitoksen ja vesiosuuskuntien välisiä sopimuksia veden myymisestä ja ostamisesta, sekä yhdenmukaistaa kunnan alueella liittymissopimuksia, taksoja ja yleisiä toiminnan periaatteita myös liittyvien kiinteistöjen kanssa. Vesiosuuskuntien erilaiset liittymismaksut, perusmaksut, kulutusmaksut ja liittymis- ja käyttösopimukset sekoittavat helposti kuluttajien päät. Yleisesti ottaen noiden asioiden yhdenmukaistaminen myös laajemmalla alueella olisi kaikkien kannalta selkeämpää.

Yhdistymisessä sulautumisprosessi saattaa olla erittäin raskas ja vaatii hallinnolta resursseja. Raskaaksi prosessin tekee yleensä vesiosuuskunnan tietojen puutteellisuus, asioiden käsittely useammassa kokouksessa ja tarvittavien asiakirjojen laadinta. Prosessi saattaa kestää jopa vuoden. Sulautuminen on prosessina hyvin samankaltainen kuin vesiosuuskunnan lopettaminen, riippuen sulautuvien vesiosuuskuntien tilasta asia saattaa sisältää myös toisen vesiosuuskunnan selvitystilamenettelyn.

Vain yksi mikkeliäinen vesiosuuskunta ilmoitti, että yhdistyminen voisi olla mahdollista.

5.2.5 Toiminnan jatkaminen entisellään

Toiminnan jatkaminen entisellään -malli vastaa Anniina Takalan esittämää ” Toiminnan jatkaminen itsenäisesti, VEO” kehittämismallia.

Toiminnan jatkuessa entisellään vesiosuuskunta huolehtii edelleen itsenäisesti vesihuollon toiminnoistaan talkootöinä, maksamalla kulukorvauksia tekijöille tai hankkimalla palvelut ostopalveluna (Takala 2008, 8).

Annina Takalan perustelu toiminnan jatkamiselle itsenäisesti kun kyseessä on vanha pääasiasiassa omaa vedenottamoaa käyttävä laitos, on hyvinkin ymmärrettävää, sillä vesiosuuskunnissa, jotka toimittavat asiakkaille vain vettä, huolto- ja käyttökustannukset ovat varsin kohtuulliset. Viemäriverkostojen mukaan tulo

vesiosuuskuntien toimintaan on lisännyt vesiosuuskuntien huolto- ja ylläpitokustannuksia huomattavasti verrattuna pelkästään vain vettä toimittaviin laitoksiin. Pumppujen ja tekniikan lisääntyessä myös kustannukset ja riskit kasvavat.

6 Osuuskuntien nykytilanteen kartoitus

6.1 Yleistä

Työn lähtökohtana oli selvittää Mikkelin alueen vesiosuuskuntien nykytila, niin talouden kuin teknisten toimintojen osalta ja saada käsitys vesiosuuskuntien tulevaisuuden suunnitelmista. Tieto saatiin kootuksi vesiosuuskuntiin suunnatun haastattelun ja henkilökohtaisten käyntien avulla. Valittaessa kysymyksiä haastatteluun otettiin mallia muista vesiosuuskunnille teetetyistä kyselyistä.

Kaupungin eri organisaatioilta ja ELY-keskuksen edustajilta kyseltiin haastatteluin mitä asioita kannattaisi kysyä ja ottaa selville vesiosuuskunnista ja mitkä ovat heidän toiveensa selvityksen osalta. Ei ollut yllätys, että kyselyyn valittiin kysymyksiä liittyen talouteen ja hallintoon, tekniikkaan, henkilöstöön, dokumentointiin, ongelma- ja poikkeustilanteisiin, yhteistyöhön ja tulevaisuuden näkymiin, aivan kuten vastaavanlaisissa muissa selvityksissä oli valittu.

Syksyllä 2011 tehtiin kaupunginvaltuustossa kysely koskien osuuskuntien taloudellista tilaa. Valtuustokyselyn pohjalta päätettiin korostaa taloudellisen tilan selvitystä ja vesiosuuskuntien toimintaedellytyksiä nykyisellä talouden hoidolla. Teknisten tietojen ja vedenlaadun osalta haastattelu rajattiin käsittelemään yleistä tilaa ilman konkreettisia tutkimustuloksia tai sen tarkempia lukuja veden laadun tai teknisten laitteiden suhteen, sillä lähes kaikki vesiosuuskunnat käyttävät Mikkelin Vesilaitoksen toimittamaa vettä. Vesiosuuskuntien vuosittain kuluttama veden määrä otettiin lähinnä vesiosuuskuntien keskinäistä kokovertailua varten mukaan.

Haastatteluun osallistui 9 vesiosuuskuntaa 18:sta (50 %). Haastateltavien määrä karsiutui alkukyselyn perusteella, jossa kysyttiin vesiosuuskuntien halua osallistua

yhteishallinnon selvitykseen. Toki pelkkä tilannekysely olisi voitu tehdä kaikille vesiosuuskunnille, mutta alkukyselyn tehtävänä oli myös selvittää mitkä vesiosuuskunnat haluavat olla tosissaan tekemässä jotakin vesiosuuskuntien yhteistyön eteen.

Vesiosuuskunnille esitettiin myös vesiosuuskunnan omaosuutta selvitystyön kustannuksista, mikäli hanke olisi päässyt EU-hankkeeksi. Koska hanke ei ollut sopiva Veej'jakajan avustusohjelmaan, niin vesiosuuskuntien maksusta luovuttiin. Toki oli ilahduttavaa huomata, että mukaan lähteneet vesiosuuskunnat olivat valmiita panostamaan myös taloudellisesti yhteistyöselvitykseen.

Tilinpäätösanalyysit ja taloudellinen selvitys tehtiin kaikille Mikkeliläisille vesiosuuskunnille riippumatta siitä oliko osuuskunta mukana yhteishallinnon selvitystyössä vai ei.

6.2 Tutkimuksen/kyselyn lähtötiedot

Vesiosuuskuntien lähtötietoina käytettiin patentti- ja rekisterihallituksen tietoja vesiosuuskuntien ajantasaisista kaupparekisteritiedoista, säännöistä ja Mikkelin kaupungin tietoja vesiosuuskuntien yhteyshenkilöistä. Talouden lähtötietoina käytettiin Suomen Asiakastieto Oy:n tilinpäätösanalyysijä vesiosuuskunnista ja Mikkelin kaupungin keräämiä vesiosuuskuntien tilinpäätösaineistoja. Etelä-Savon ELY-keskuksen tietoja hyödynnettiin vesiosuuskuntien verkostopituuksissa ja vuotuisissa kulutuksissa.

Mittaristokyselynä kysyttiin vesiosuuskunnan omaa tietämystä tai näkemystä millainen nykytilanne on tällä hetkellä vesiosuuskunnassa. Mittaristokyselyssä osuuskunnan edustajat vastasivat kysymyksiin arvioilla hyvä =1, välttävä =2 ja heikko =3. Tutkimuksessa/ kyselyssä selvitettiin seuraavia asioita:

1. Organisaatio ja talous: Hallinto, rahoitus/maksut ja talousarvio/budjetti.

2. Tekniset prosessit: Veden laatu, verkoston ja laitteiden toimintahäiriöt, verkoston valvonta, vesijohtoverkoston hävikit ja viemäriverkoston vuodot.
3. Henkilöstö ja johtaminen: Hallinto, henkilökunta, henkilöstösuunnitelma, työturvallisuus.
4. Toimintavarmuus ja erityistilanteisiin varautuminen: Verkostohäiriöt, erityistilanne suunnitelma, huolto/ päivystys ja varavesi/varaenergia.
5. Asiakassuhteet: Liittymis-/käyttösopimus, asiakaskyselyt, vesimittarit, reklamaatiot, aikataulu toiminta-alueella ja tiedotus.
6. Dokumentaatiot: Verkostokartat/ merkinnät ja arkistointi/ylläpito.

Lisäksi kirjallisessa osiossa kysyttiin täydennyksenä talouden ja hallinnon osalta vesiosuuskunnan vakuutuksista, kirjanpidosta, asiakassuhteista, tilinpäätöksistä, maksuista ja niiden perusteista ja huollon järjestämisestä. Hallinnon ja henkilöstön mittaristokyselyä täydennettiin tiedustelemalla hallinnon henkilöstömäärää, hallinnon tehtävien organisointia, palkka / palkkio käytäntöä, kokousten määrää ja jäseneksi pääsyn ehtoja. Dokumenttien osalta selvitettiin kirjallisesti myös jäsenrekisterin, verkostokarttojen ja pöytäkirjojen ylläpitoa, säilytystapaa ja saatavuutta.

Kyselykaavake vesiosuuskunnille on liitteenä 5.

6.3 Tutkimuksen/kyselyn järjestäminen

Haastattelut ja eri toimintamallien esittelyt vesiosuuskuntien hallituksille toteutettiin syksyn 2012 ja kevään 2013 välisenä aikana. Paikan päällä tehdyissä eri yhteistyövaihtoehtojen esittelytilaisuudessa käydyissä keskustelussa tuli esille lähes jokaisessa vesiosuuskunnassa samat ongelmat ja haasteet. Tieto siitä että muillakin on samanlaisia haasteita, innosti hallituksen jäseniä kertomaan laajemmin omasta vesiosuuskunnasta ja toiveista. Mallikysymykset käytiin läpi hallituksen kanssa ja samalla katsottiin mallivastauksia ja selvitettiin itsearviointimittariston käyttöä vastaamisessa. Varsinaisen vastaamisen haastattelun kysymyksiin kukin vesiosuuskunnan hallitus teki oman valinnan mukaan joko työryhmissä tai niin, että

kaikki vastasivat kukin parhaansa mukaan ja yksi vastuhenkilö keräsi kaikki vastaukset yhteen vesiosuuskunnan vastaukseksi. Paikan päällä tehtävä yhteistyön eri vaihtoehtojen esittely vaati enemmän vaivaa ja aikaa kuin pelkän kyselyn järjestäminen olisi tehnyt ja esittelyyn menikin aikaa vaihtelevasti sen mukaan miten hallituksen jäsenet innostuivat keskustelemaan aiheista. Toisinaan halu keskusteluun oli valtaisa ja aikaa vierähtikin parhaimmillaan yli neljä tuntia, mutta toisaalta esittelyn yhteydessä käyty keskustelu oli erittäin antoisaa ja antoi hyvän käsityksen vesiosuuskunnan toiveista.

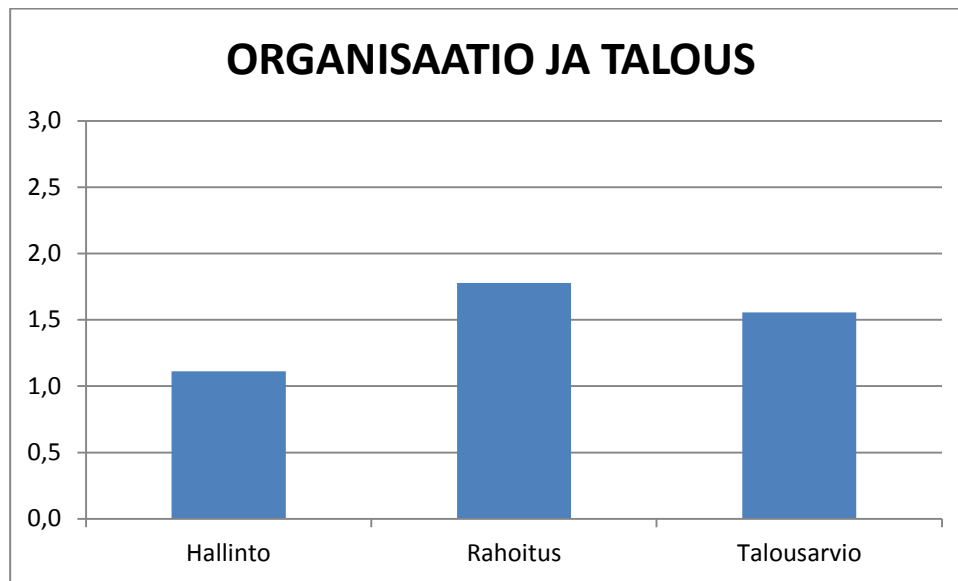
Kaikki haastateltavien vastaukset kysymyksissä eivät ole välttämättä tarkkoja, vaan voivat perustua henkilöiden arvioihin ja myöhemmin kerättyyn aineistoon. Taloudenraportit eli tilinpäätösanalyysit teetettiin Suomen Asiakastieto Oy:llä ja ne perustuvat vesiosuuskuntien vahvistettuihin tilinpäätöksiin. Kaikki vastaukset eri vesiosuuskuntien osalta on käsitelty anonyymisti mainitsematta vesiosuuskunnan nimiä tai erittelemällä vesiosuuskuntia sen kummemmin, sillä näin oli sovittu jo alkujaan kun hanke päätettiin toteuttaa. Vesiosuuskunnille järjestetyssä hankkeen tulosten tiedotustilaisuudessa eri vesiosuuskuntien tilaa esiteltiin niin kutsutulla liikennevalo-mallilla. Mikäli tilanne vesiosuuskunnassa oli hyvällä tasolla, oli vesiosuuskunnan kohdalla vihreä valo. Mikäli asia vaatii kehittämistä tai toimenpiteitä, oli vesiosuuskunnan kohdalla keltainen valo. Mikäli asia vaatii kiireellisiä toimenpiteitä, oli vesiosuuskunnan kohdalla punainen valo.

Kaikki hankkeen yhteydessä kerätty vesiosuuskuntaa koskeva tieto luvattiin toimittaa kyseiselle vesiosuuskunnalle hallituksen käyttöön yhdessä hankeraportin kanssa. Näin vesiosuuskunnan hallitus saa oivan työkalun oman tilan arviointiin hankkeen tekemän arvion avulla.

6.4 Tutkimuksen/kyselyn tulokset

Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyissä organisaatio ja talous, tekniset prosessit, henkilöstö ja johtaminen, toimintavarmuus ja varautuminen, asiakassuhteet sekä dokumentointi on esitetty kuvioissa 10-15.

Organisaatio ja talous

Kuvio 10. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä organisaatio ja talous

o Hallinto

Kaikki vesiosuusosuuskunnat mielsivät itsensä vastuultaan ja omistussuhteiltaan selkeästi organisoiduksi yksiköksi. Kaikissa vesiosuuskunnissa on sääntöjen mukaisesti muodostettu hallitus, johon kuuluu kolmesta viiteen hallituksen jäsentä ja tarvittaessa kahdesta kolmeen varajäsentä. Pääsääntöisesti hallinnon organisointi on teknisesti kunnossa, mutta tehtävien jako vesiosuuskuntien hallituksissa ei ole selkeästi hoidettu, eivätkä tehtävät jakaudu tasaisesti. Hallitusten jäsenten palkat ja palkkiot vaihtelivat suuresti riippuen vesiosuuskunnan koosta ja toiminnan laajuudesta. Yleisesti vesiosuuskuntien hallituksen jäsenille ei makseta kulukorvauksien ja kokouspalkkioiden lisäksi muuta korvausta tai palkkiota. Yhdellä vesiosuuskunnalla oli käytössä kiinteä hallituksen puheenjohtajan palkkio ja toisaalta yksi ilmoitti että kaikki perustuu vapaaehtoiseen toimintaan eikä palkkioita makseta. Huomioitavaa on, että tuloslaskelman kohta palkat ja palkkiot sisältää yleensä vain hallituksen palkkiot. Vesiosuuskuntien maksamien palkkioiden määrä vaihtelee nolhasta eurosta 3.000 euroon, mikä on pieni summa ottaen huomioon hallituksen vastuut.

Useimmalla Mikkeliläisellä vesiosuuskunnalla on käytössään osuuskunnan mallisäännöt vuodelta 2002, jolloin tyypillisesti hallituksen kokoonpanona on viisi henkilöä, jotka valitaan toimeensa kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Kahdella vesiosuuskunnalla oli käytössä osa-aikainen toimitusjohtaja.

o Rahoitus/maksut

Kaikilla mikkeliäisillä vesiosuuskunnilla on käytössä pitkän aikavälin rahoitussuunnitelma rakentamiskustannusten kattamiseksi, mutta ei suunnitelmaa verkoston korjausinvestointeja tai huoltoa varten. Vesihuoltolain 18 §:n nojalla vesihuollon maksujen tulee kattaa pitkällä aikavälillä vesihuoltolaitoksen investoinnit ja kustannukset, joihin kuuluvat myös laitteiston uusinvestoinnit ja korjauskustannukset. Vesiosuuskunnissa alhainen vedenhinta koetaan usein kunniaasiaksi, joten lisäinvestointeja verkoston laajentamiseen tai ennaltaehkäisevään huoltoon pyritään välttämään. Kustannussäästöjä pyritään saamaan aikaiseksi minimoimalla ulkopuoliset palvelut ja toteuttamalla töitä talkoovoimin.

Vesiosuuskuntien taloudellinen tilanne oli yleisesti ottaen kohtalainen, ellei heikko. Ei ollut yllättävää, että vesiosuuskuntien tilinpäätökset olivat tappiolliset, sillä poistot vievät yleensä vesiosuuskunnan tilinpäätöksen miinukselle. Yllättävää sen sijaan oli, että vesiosuuskunnista n. 70 % teki toiminnallista tappiota ja aika moni teki sitä vuodesta toiseen. Toiminnallinen tappio tarkoittaa, että pääomia syödään vuosittain toiminnan ylläpitämiseksi, joten palveluista perittävät maksut eivät riitä kattamaan toiminnan menoja. Tilanne on huolestuttava, sillä talous ei silloin ole kestäväällä pohjalla. Joillakin vesiosuuskunnilla tuntui olevan lähtökohtana se ajatus, että vesiosuuskunnan uusilla liittyjillä paikataan vesiosuuskunnan taloutta. Toki näin voidaan ajatella, mutta entä jos uusia liittyjiä ei enää saada? Toinen yllättävä asia oli, että vain neljässä vesiosuuskunnassa laadittiin vuosittainen talousarvio ja kahdessa vesiosuuskunnassa sen toteutumista myös seurattiin. Suurin osa ei siis suunnitellut vesiosuuskunnan taloutta tai toiminnan rahoitusta mitenkään. Talousarvio ja tilinpäätös ovat työkaluja, joilla hallitus pystyy määrittelemään tarvittavat taksat.

Hallituksilla oli kuitenkin hyvin tiedossa keinot talouden vakauttamiseksi, sillä talouden hoidon keinoina mainittiin perusmaksun ja käyttömaksujen korottaminen tarvittaessa.

o Talousarvio/ budjetti

Talousarvion käytöstä ei poisjääneiden vesiosuuskuntien osalta ole tietoa, mutta mukana olevista vesiosuuskunnista neljä laatii edelliseen tilinpäätökseen tai kuluvan kauden toteutumaan pohjautuvan talousarvion seuraavalle kaudelle.

Talouden kirjanpito oli jokaisessa vesiosuuskunnassa kohtalaisen hyvällä mallilla. Lähes jokainen vesiosuuskunta käyttää tilitoimiston palveluita vesiosuuskunnan koko taloudenhoidossa tilinpäätöksineen ja laskutuksineen. Seitsemällä (78 %) vesiosuuskunnalla on tilitoimiston kanssa sopimus. Kaksi (22 %) vesiosuuskuntaa hoitaa koko kirjanpidon ja talouden ylläpidon omasta vesiosuuskunnasta löytyvällä kirjanpitäjällä tai sihteerillä. Kirjanpidollisia eroja löytyi lähinnä tilikartoista ja kirjaustavoista. Kuukausittaista kirjanpidon seurantaa ei tehnyt kuin muutama vesiosuuskunta. Vesiosuuskunnan kirjanpidon ja taloushallinnon hoito on vaativaa ja siksi olisi suositeltavaa käyttää sellaista kirjanpitäjää joka on erikoistunut vesiosuuskunnan kirjanpitoon.

Kaikilla vesiosuuskunnilla ei ollut käytössä tilintarkastajaa. On enemmän kuin suotavaa, että tilintarkastajia käytettäisiin, vaikka tilintarkastajien käyttö ei ole nykyisten lakien mukaan pakollista ja vesiosuuskunta voi säännöissä päättää, että tilintarkastajia ei käytetä. Vesiosuuskuntien toimintaan vaikuttaa niin monta lakia ja asetusta, että se asettaa haasteita myös tilin- tai toiminnantarkastukselle.

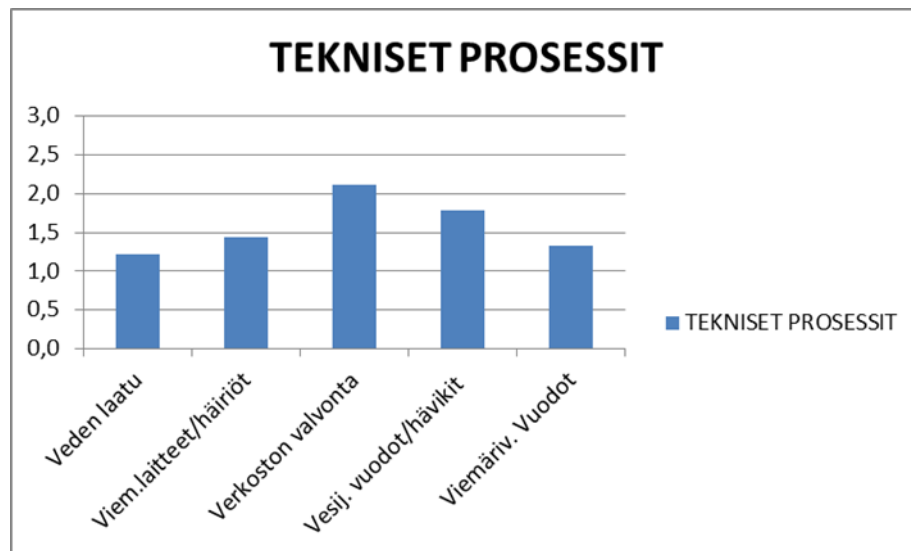
Varsinkin rakentamisvaiheen aikana tilintarkastajien käyttö on suositeltavaa, sillä aineistoa saattaa kertyä hallinnon työskentelystä ja rakentamisesta useita kansiollista. Ammattimainen tilintarkastus on kaikkien osapuolien oikeuksien kannalta järkevin tapa tarkastaa hallinnon toimet.

Laskutus toimii vesiosuuskunnissa tilitoimiston kautta, mikäli vesiosuuskunta käyttää tilitoimiston palveluita. Edellä mainittiin kaksi vesiosuuskuntaa, jotka hoitavat kirjanpidon sisäisesti vesiosuuskunnassa. Heillä on oma laskutusohjelma tai muu vastaava järjestelmä laskutusta varten.

Yhdistettäessä vesiosuuskuntien hallintoa tulisi myös kirjanpitoa ja laskutuskäytäntöä yhdenmukaistaa. Järkevintä olisi ottaa saman tien käyttöön yhteinen tilikartta ja laskutusohjelma. Tämä tarkoittaisi, että käytettäisiin päävesilaitoksen laskutusohjelmaa ja tilikarttaa mikäli mahdollista, tai sitten kilpailutuksen kautta ostopalveluna yhteistä ulkopuolista tilitoimistoa. Tuolloin yhteisellä huolto- ja hallinto-osuuskunnalla ja vesiosakasosuuskunnilla on käytössä samanlaiset kirjanpidon tilikartat, laskutukset ja samansisältöiset tilinpäätökset.

Mikkeliläisten vesiosuuskuntien taloudellisen tilan selvityksen tulokset ovat erillisraportissa liitteenä 6.

Tekniset prosessit

Kuvio 11. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä tekniset prosessit

o Veden laatu

Oman vedenottamon omistaa vain yksi mikkeliäinen vesiosuuskunta. Loput vesiosuuskunnat saavat vetensä joko Mikkelin, Pieksämäen tai Kangasniemen vesilaitoksilta, joiden veden toimittaa Mikkelin vesilaitos. Kaikkien vesiosuuskuntien hallitusten jäsenet totesivat toimittamansa veden laadun olevan toistaiseksi hyvää eikä suurempia ongelmia ole ollut. Joillakin vesiosuuskunnilla on tuottanut ongelmia veden liian pitkä viipymä verkostossa, mutta asia on saatu kuntoon järjestämällä linjastoille huuhtelua. Kaikilla vesiosuuskunnilla ei ole päivitettyä valvontatutkimusohjelmaa, mutta silti veden laadunvalvontaa on hoidettu säännöllisesti. Selvityksen yhteydessä onkin vesiosuuskunnissa ja valvontaviranomaisella herännyt toive yhteisen valvontatutkimusohjelman aikaan saamisesta mikkeliäisille vesiosuuskunnille, sillä ne vesiosuuskunnat jotka käyttävät samaa päävesilaitoksen vettä voisivat käyttää toistensa tutkimustuloksissa saatuja tietoja hyväksi omassa ohjelmassaan.

o Viemäriverkoston laitteet ja toimintahäiriöt

Kaikkien vesiosuuskuntien viemäriverkostojen laitteet ovat vielä melko uusia, sillä valtaosa vesi- ja viemärijärjestelmän rakentaneista vesiosuuskunnista on perustettu vuoden 2003 jälkeen ja verkostot on rakennettu vasta myöhemmin.

Pääsääntöisesti vesiosuuskunnat vastasivat huollosta myös kiinteistöllä olevan jätevesipumppaamon osalta. Yksi vesiosuuskunta teki kuitenkin siinä poikkeuksen, sillä heillä kiinteistön omistaja vastaa jätevesipumppaamon hankinnasta, huollosta, ylläpidosta ja uusinvestoinnista. Taloudellisesti tilanne helpottaa vesiosuuskuntaa, koska välittömiä huoltokustannuksia ei synny. Välillisesti toiminta saattaa aiheuttaa vesiosuuskunnan huoltovastuulla olevalle verkostolle ongelmia, mikäli vesiosuuskunta ei voi seurata kiinteistön tuottamaa jäteveden laatua. Pahimmassa tapauksessa kiinteistö saattaa välinpitämättömällä toiminnallaan aiheuttaa välillisesti esim. linjaston tukkeutumisen tai linjapumppaamon pumppujen rikkoutumisen. Vahinkotapauksessa painotetaan kuitenkin vesiosuuskunnan vastuuta valvonnassa.

Verkostolaitteiden huoltojen järjestämisessä viisi vesiosuuskuntaa käyttää huoltoyhtiöiden palveluita ja loput tekevät huollot itse.

Varsinaista kirjallista huoltosuunnitelmaa ei ollut käytössä yhdelläkään vesiosuuskunnalla ja siten myös huollon seuranta oli puutteellista.

Puolet vesiosuuskunnista toivoi, että olisi yksinkertainen huoltosuunnitelmamalli ja seurantatyökalu, esim. tietokoneohjelma, mikä auttaisi vesiosuuskuntia verkoston ja verkostolaitteiden huollon suunnittelussa ja seurannassa.

Häiriötilanteita vesiosuuskunnissa on sattunut toistaiseksi vähän, sillä verkostot ovat uusia ja laitteiden tekninen kunto on vielä hyvä. Useimmiten häiriötilanteet johtuvat käyttäjän toiminnasta. Veden käyttö saattaa olla kiinteistöllä säästösyistä erittäin vähäistä, jolloin kiinteään aineen määrä jätevedessä on suurempi kuin normaalisti. Toisaalta kiinteistöltä saattaa päästä verkostoon sinne kuulumatonta tavaraa. Molemmissa tapauksissa häiriöt ilmenevät tuolloin verkoston tukkeutumana. Toiseksi yleisin häiriötilanne jätevesiverkostossa on kiinteistön jätevesipumppaamon jäätyminen. Em. häiriötilanteissa häiriön vaikutus on yleensä paikallinen.

o Verkoston valvonta

Häiriötilanteiden havaitsemiseen soveltuvat hälytys- ja päivystysjärjestelmät löytyvät kolmelta osuuskunnalta (33 %). Kaukovalvonnassa pumppaamohälytyksestä menee reaaliaikaisesti ilmoitus päivystäjän puhelimeen. Kaukovalvonnassa on vain ja ainoastaan jäteveden linjapumppaamot ja paineenkorotusasemat.

Yleisin hälytysjärjestelmä on punainen hälytysmerkkivalo pumppaamon keskuksen päällä ja käyttäjän tai ohikulkijan havainto merkkivalosta. Kaukovalvontalaitteiden yleistyessä myös niiden hinnat ovat tulleet edullisemmaksi. Vesiosuuskuntien tarpeisiin riittää yleensä varsin yksinkertainen laitteisto joka ilmoittaa hälytyksestä ja sähkökatkoksesta.

o Vesijohtoverkoston vuodot/hävikit

Vesiosuuskuntien verkosto on vielä suhteellisen uutta, eikä verkostossa esiinny vielä ikääntymisestä johtuvaa vuotamista, kuten esimerkiksi ilmanpoistokaivojen

venttiileiden juuttumisen, kulumisen tai hajoamisen johdosta tapahtuvaa vuotamista. Yleisimmin vuodot ovat käyttäjän toiminnasta aiheutuvia vuotoja, joista mainittakoon vesimittarin jäätyminen ja siitä johtuva rikkoutuminen ja vuotaminen tai sulkuventtiileiden vääränlaisen käytön aiheuttamat vuodot. Viimeksi mainittu koskee vesiosuuskuntia joissa on käytetty tyhjentyvää sulkua kiinteistön sulkuna. Tyhjentyvällä sululla on mahdollistettu kiinteistön oman järjestelmän tyhjentäminen talven ajaksi, jotta kiinteistön järjestelmä ei pääsisi jäätymään ja aiheuttamaan vahinkoa kiinteistölle. Sulun vääränlainen käyttö voi aiheuttaa veden jatkuvan virtaamisen maaperään ja aiheuttaa vesiosuuskunnalle hävikkiä vedessä. Kaikkien sulkuventtiileiden toiminta tulisi tarkistaa määräajoin ja käyttäjiä muistuttaa vuosittain kiinteistöventtiilin oikeanlaisesta käytöstä. Yksi vesiosuuskunta ilmoitti huomattavammasta runkolinjan putkirikosta puhtasvesipuolella minkä seurauksena rikon taloudelliset vaikutukset nousivat yli kymmenen tuhannen euron. Kahdessa vesiosuuskunnassa suoritetaan linjastojen huuhtelua liian pitkän viipymän johdosta. Huuhtelun suorittaja on erikseen nimetty henkilö ja itse huuhtelutapahtuma on ohjeistettua ja huuhtelusta pidetään kirjaa.

o Viemäriverkoston vuodot

Kuten vesijohtoverkosto niin myös viemäriverkosto on hyvin uutta, eikä verkoston vanhenemisesta ja kulumisesta johtuvaa vuotoa vielä esiinny. Tyypillisimmillään vuodot ovat äkillisen ulkopuolisen tapahtuman aiheuttamia, kuten laiterikkoutumisesta aiheutuvia vuotoja tai putkiston rikkoutumista (esimerkiksi kaivutöiden yhteydessä) johtuvia vuotoja. Edellä mainittuihin tilanteisiin voidaan kuitenkin reagoida nopeasti sillä vian havaitsija on usein myös vian aiheuttaja ja siksi ilmoitus tapahtumasta tulee yleensä heti. Linjapumppaamoiden kaukovalvonta ennaltaehkäisee osaltaan linjapumppaamoiden tulvimisia sähkökatkosten aikaan. Joissain tapauksissa saattaa käydä niin, että yhdellä alueella ei olekaan sähkökatkosta, jolloin linjapumppaamo voi pumpata jätevettä normaalisti linjastoon ja sellaisen alueen pumppaamolle josta on sähköt poissa, aiheuttaen linjapumppaamon tulvimisen. Yhden riskin muodostavat valvonnan ulkopuolella olevat kiinteistöpumppaamot ja varsinkin vapaa-ajan asunnon kiinteistöpumppaamot. Vapaa-ajan asunto saattaa olla pitkäänkin tyhjiällä, eikä

kukaan välttämättä havaitse laiterikosta aiheutuvaa pumppaamon tulvimista. Tuollainen piilovuoto on mahdollista, mikäli jätevettä palautuu runkolinjasta kiinteistöpumppaamoon esimerkiksi rikkoutuneen venttiililiitoksen tai takaiskun kautta. Kiinteistöpumppaamon oikeanlainen huolto ja tilapäinen käytöstä poisottaminen tulee ohjeistaa selkeästi kiinteistön omistajalle, vaikka kiinteistöpumppaamo ei kuulu vesiosuuskunnan vastuulle.

Yksi vesiosuuskunta ilmoitti yhdestä suuremmasta jätevesiverkoston linjapumppaamon tulvimisesta toimintansa aikana.

Henkilöstö ja johtaminen

Kuvio 12. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä henkilöstö ja johtaminen

o Hallinto

Hallinto koettiin yleisesti hyvin organisoiduksi ja vastuultaan selkeäksi vain neljässä vesiosuuskunnassa. Yleisimmäksi ongelmaksi koettiin se että toimijat ovat ns. maallikkoja eikä ammattitaitoa löydy vesiosuuskunnan sisältä. Yhtä suureksi ongelmaksi koettiin uusien hallituksen jäsenten löytäminen ja saaminen hallitukseen. Vanha vitsi ”sääät vaihtuu, puheenjohtajuus on ikuista” tuntui pitävän paikkansa

useassa vesiosuuskunnassa. Hallituksen jäsenyyden vaihtuvuus voi lisätä yhteishenkeä vesiosuuskunnassa, kun vesiosuuskunnan toiminta tulee useammalle jäsenelle tutuksi. Toisaalta liian nopea vaihtuvuus todennäköisesti haittaa enemmän kuin hyödyttää, sillä kokemus oman vesiosuuskunnan toiminnoista ja historiasta häviää helposti vanhojen toimijoiden poistuessa.

o   Henkilökunta

Yhdelläkään vesiosuuskunnalla ei ollut käytössä palkattua henkilökuntaa, vaan työt ja tehtävät tehtiin talkoovoimin tai sitten ulkopuolista ostopalvelua käyttäen.

o   Henkilöstösuunnitelma

Vesiosuuskunnilla ei ole käytössä henkilöstösuunnitelmaa. Henkilöstösuunnittelua tehdään hallituksessa, kun pitää löytää ehdokkaita hallituksen erovuoroisten jäsenten tilalle.

o   Työturvallisuus

Työturvallisuuteen ei vesiosuuskunnissa ole kyetty kiinnittämään riittävästi huomioita.

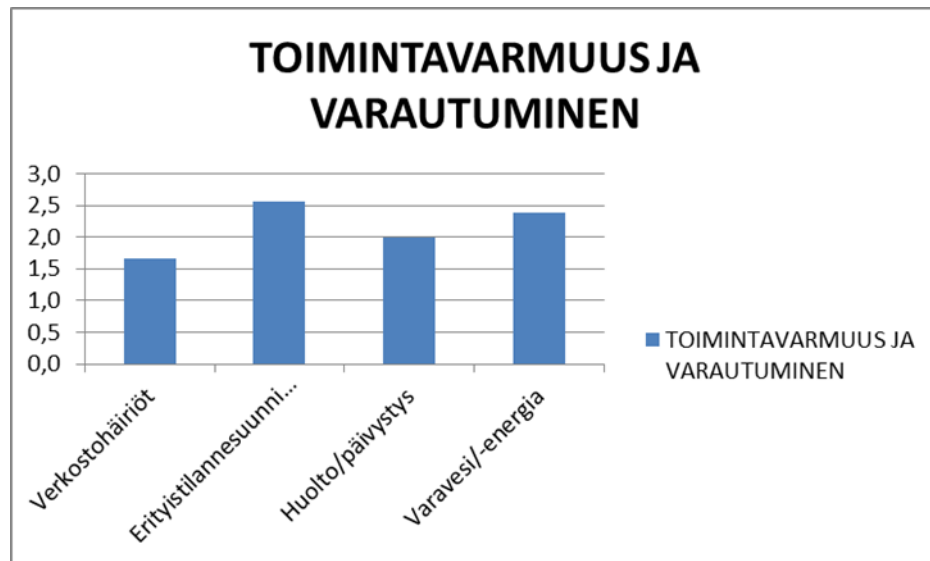
Työturvallisuusmääräysten noudattamisen seuranta ei vesiosuuskunnissa ole tehty, sillä yleensä on luotettu siihen, että huollon tai työn suorittaa ulkopuolinen yrittäjä, jolla työturvallisuusasiat ovat kunnossa. Tilaajana vesiosuuskunta on vastuussa työturvallisuusasioiden valvonnasta, joten vesiosuuskunta voi vaatia työnsuorittajalta työturvallisuuskurssin suorittamista ja tarvittavien työlupien esittämistä.

Niissä vesiosuuskunnissa joissa verkostolaitteiden huollot tehdään itse, täytyy hallituksen muistaa, että työturvallisuusmääräysten noudattamisen seuranta on viimekädessä kuitenkin kaikkien hallituksen jäsenten vastuulla, joten asiaan kannattaa suhtautua vakavasti. (L 23.8.2002/738).

Pelkästään työturvallisuuskurssin suorittaminen ei yksin riitä, vaan vesihuoltotyön suorittajalta tai työnjohdolta edellytetään vesityökortin suorittamista.

Vesiosuuskunnan edustajien tai yhden edustajan tulee suorittaa vesityökortti. (L 19.8.1994/763)

Toimintavarmuus ja erityistilanteisiin varautuminen

Kuvio 13. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä toimintavarmuus ja varautuminen

Erityistilanteessa vesiosuuskunnat joutuvat tukeutumaan Mikkelin kaupungin vesilaitoksen ja pelastuslaitoksen apuun tilanteen hoitamisessa ja varaveden järjestämisessä. Ristiinalaisella Löytö- Vitsiälän vesiosuuskunnalla on kaksi omaa vedenottamoita, mutta niitä ei välttämättä pystytä hyödyntämään ristiin erityistilanteessa. Toistaiseksi erityistilanteita ei ole ollut kovin monta, eikä vesiosuuskuntien toimintaa erityistilanteessa ole päästy kunnolla testaamaan

o Verkostohäiriöt

Laajamittaista verkostohäiriötä ei toistaiseksi ole esiintynyt vesiosuuskuntien alueilla. Pieniä hetkellisiä häiriöitä on ollut, mitkä ovat johtuneet uusien liittymien tekemisestä tai putkirikoista oman verkoston alueella, tai lähtevän veden syöttöhäiriöistä Mikkelin vesilaitoksen alueella.

o Erityistilannesuunnitelma

Seitsemältä vesiosuuskunnalta puuttui erityistilannesuunnitelma. Kahdella vesiosuuskunnalla oli jonkinlainen kirjallinen suunnitelma, tosin muissakin vesiosuuskunnissa erityistilanneasioita oli mietitty, mutta varsinaista suunnitelmaa ei ole laadittu. Kaikissa vesiosuuskunnissa toivottiin yhteisesti laadittua erityistilannesuunnitelmaa.

o Huolto/päivystys

Yleisin päivystysnumero oli vesiosuuskunnan hallituksen puheenjohtajan tai jonkun muun vesiosuuskunnan jäsenen puhelinnumero. Kolme vesiosuuskuntaa käyttää ulkopuolista LVI-yritystä linjapumppaamoiden päivystyksessä. Kaikissa tapauksissa päivystykselle tullut hälytystieto tulee myös vesiosuuskunnan edustajalle.

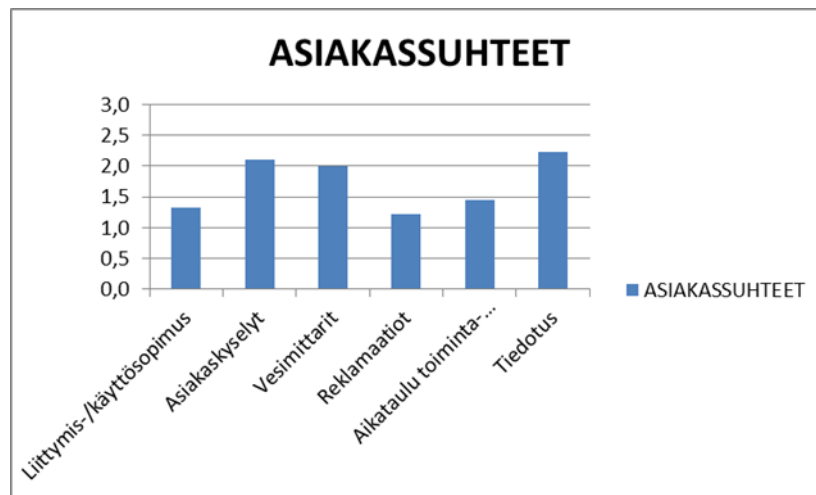
Seitsemässä vesiosuuskunnassa huollon hoitaa ulkopuolinen LVI-liike. Yksi vesiosuuskunta ilmoitti tekevänsä osan huolloista itse ja vain isommat määräaikaishuollot teetetään tarvittaessa ulkopuolisella LVI-liikkeellä. Yksi vesiosuuskunta suorittaa kaikki huollot itse.

o Varavesi/-energia

Lähestulkoon kaikki mikkeliiläiset vesiosuuskunnat ovat riippuvaisia Mikkelin vesilaitoksen toimittamasta vedestä. Tyypillisimmin vesiosuuskunta on liittynyt yhden pisteen kautta Mikkelin vesilaitoksen verkostoon. Näin ollen vesiosuuskunnilla ei ole mahdollisuutta erityistilanteessa ottaa varavettä mistään muusta lähteestä. Poikkeuksen tähän tekee Haukivuoren vesiosuuskunta Hauki ja vesiosuuskunta Majava, joilla on mahdollisuus saada tarvittaessa vettä myös Pieksämäen kaupungin puolelta.

Yhdelläkään vesiosuuskunnalla ei ollut käytössä erityistilanteen varalle varaenergian saannin turvaavaa laitteistoa. Kaksi vesiosuuskuntaa harkitsi aggregaatin hankkimista, mutta kumpikaan ei pitänyt hankintaa vielä ajankohtaisena.

Asiakassuhteet

Kuvio 14. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä asiakassuhteet

o Liittymis-/käyttösopimus

Kaikilla vesiosuuskunnilla on käytössä kirjalliset liittymissopimukset. Kuusi vesiosuuskuntaa koki liittymissopimustilanteen hyväksi ja kolme vesiosuuskuntaa koki tilanteen tyydyttäväksi. Tyydyttävä tilanne koski vanhempia vesiosuuskuntia, joissa ei oltu varmoja, että kaikkien asiakkaiden kanssa olisi tehty liittymissopimusta. Erillisiä käyttösopimuksia ei ole käytössä, sillä vesiosuuskunnissa on katsottu liittymissopimuksen riittävän myös käyttösopimukseksi.

o Asiakaskyselyt

Kirjallista asiakastyytyväisyyskyselyä ei ole tehty kuin yhdessä vesiosuuskunnassa. Kaksi vesiosuuskuntaa ilmoitti, että asiakkaat voivat antaa palautetta vesimittarilukemisen yhteydessä tai vesiosuuskunnan kotisivujen kautta. Yleisesti koettiin, että asiakkaat osaavat ottaa yhteyttä vesiosuuskunnan edustajiin ja ilmoittaa mikäli eivät ole tyytyväisiä vesiosuuskunnan palveluihin.

o Vesimittarit

Vakauslain (219/1965) mukaan mittauslaitteiden, joita käytetään yleisessä kaupassa ja liikkeessä, yleisellä myyntipaikalla sekä julkisessa toiminnassa taloudellisen edun määrittämiseen, on täytettävä vakauslain ja vakausasetuksen (370/1992) vaatimukset. Kaikilla vesiosuuskunnilla on käytössä lain mukaiset tyyppihyväksytyt vesimittarit. Yhdessä vesiosuuskunnassa oli suoritettu vesimittareiden kytkentätarkastus, mutta kattavaa dokumentointia ei tapahtumasta ollut. Kaksi vesiosuuskuntaa ilmoitti vesimittareiden tilanteen olevan heikko, johtuen vesimittareiden käyttöiästä, tai epäilyksestä onko kaikilla toimiva vesimittari. Neljä vesiosuuskuntaa ilmoitti tilanteen olevan tyydyttävä ja kolme vesiosuuskuntaa ilmoitti tilanteen olevan hyvä. Mitä vanhempi vesiosuuskunta oli, sitä epävarmempi tilanne oli vesimittareiden osalta. Vesimittareita ei ole uusittu muulloin kuin niiden rikkoutumisen yhteydessä. Kolmessa vesiosuuskunnassa on kuitenkin suunnitelmassa vaihtaa vesimittarit. Vesiosuuskunnissa koettiin, että nykyinen suositus vesimittareiden uusimisesta kahdeksan -kymmenen vuoden välein on kohtuuton vapaa-ajan asukkaiden kannalta. Vapaa-ajan asunnoilla saattaa kymmenessä vuodessa mennä vajaa kymmenen kuutiota vettä.

o Reklamaatiot

Kahdeksan vesiosuuskuntaa yhdeksästä koki, että reklamaatiotilanne on hyvä ja että reklamaatioihin kyetään reagoimaan riittävän ripeästi. Yksi vesiosuuskunta piti tilannetta tyydyttävänä.

Yleisin reklamaatiotilanne on että asiakas soittaa ja reklamoi, ettei vettä tule tai että vedessä on jotain laatuongelmaa. Puhelimessa jätettyihin reklamaatioihin annetaan vastaus heti, mutta niistä ei yleensä tehdä mitään dokumenttia. Kirjalliset reklamaatiot käsitellään aina hallituksessa ja niihin annetaan vastaus joko suullisesti tai kirjallisesti tapauksesta riippuen.

o Aikataulu toiminta-alueella

Kolmannes kyselyyn osallistuneista vesiosuuskunnista katsoi, että toiminta-alueella pystytään halukkaille kiinteistöille toimittamaan vesihuollon palveluita riittävän nopeasti ja sovitulla aikataululla. Kaikki loput vesiosuuskunnat olivat yksimielisiä siitä, että vesihuoltopalveluiden järjestämisessä toiminta-alueen reuna-alueilla voi olla pieniä viiveitä.

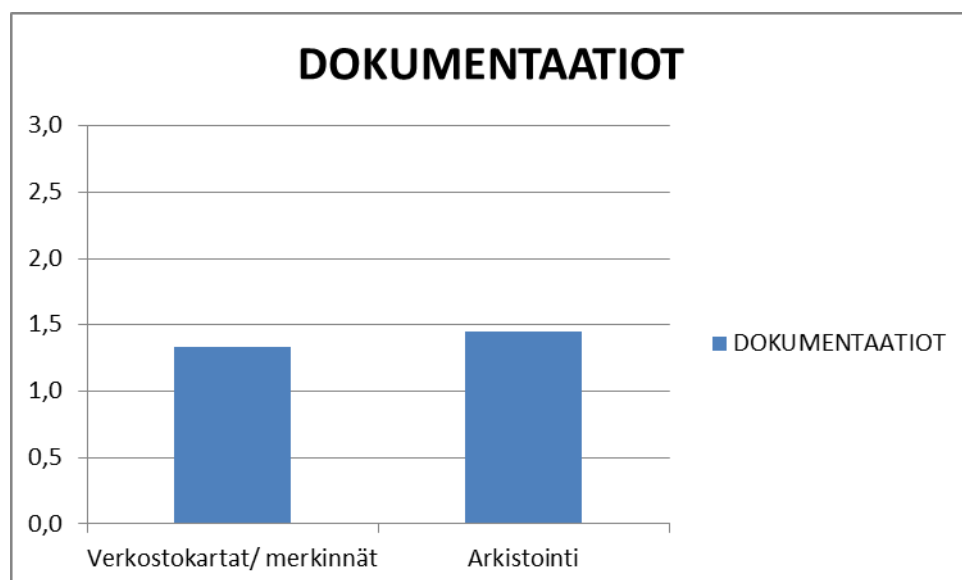
o Tiedotus

Tiedotus ja tiedottaminen osakkaille miellettiin yleisimmin heikoksi tai korkeintaan tyydyttäväksi. Tosin yksi vesiosuuskunta ilmoitti asian olevan hyvällä tasolla, vaikkakaan osuuskunnalla ei ollut edes kotisivuja. Kotisivut löytyivät kahdelta vesiosuuskunnalta.

Yleisin tiedottamisen muoto oli jäsenkirjeet mittariluentapyyynnön yhteydessä tai tiedottaminen vuosikokouksen yhteydessä.

Tekstiviestiä ja puhelinsoittoa käytettiin vain erityistilanteiden yhteydessä. Sähköpostia käytettiin erittäin harvoin yleisessä tiedottamisessa.

Dokumentaatiot

Kuvio 15. Vesiosuuskuntien vastausten keskiarvot kyselyssä dokumentaatiot

o Verkostokartat/ merkinnät

Yleisesti ottaen osuuskuntien verkostokarttojen tilanne oli hyvä, sillä Mikkelin kaupungin teknisen toimiston osallistuminen verkostojen suunnitteluun takasi myös verkostokarttojen taltioinnin kaupungin järjestelmään. Vesiosuuskunnilla ei ole käytössä samaa järjestelmää, ja siksi verkostokarttojen ylläpito nähtiin vesiosuuskuntien puolella haasteelliseksi. Vanhojen järjestelmien ja kiinteistöliittyminen tarkekarttatiedot olivat usein puutteellisia. Kahdessa vesiosuuskunnassa oli työn alla verkoston tarketietojen siirtäminen sähköiseen muotoon.

Mikkelin kaupungin vesilaitoksella on olemassa nettipohjainen järjestelmä jossa verkostokarttoja voidaan selata tai ylläpitää. Tuohon palveluun olisi mahdollista liittää myös vesiosuuskuntien verkostot, jolloin vesiosuuskuntien edustajat vastaisivat omien karttojen ylläpidosta. Verkostokarttojen katseluoikeus voisi olla vesiosuuskuntien huoltohenkilöillä ja hallituksen jäsenillä.

o Arkistointi

Neljässä vesiosuuskunnassa koettiin arkistoinnin olevan hyvällä tasolla, mikä on sinänsä yllättävää, sillä hyvä taso edellyttää kattavaa ajantasaista järjestelmää, josta saadaan helposti erilaiset tiedot ja raportit vesiosuuskunnan johtamiseen. Hyvä taso edellyttää siis esimerkiksi vesilaitoksille suunnitellun ohjelmiston käyttöä, jossa on yhdistettynä johdon asiakirjat, asiakasdokumentaatiot ja taloushallinnon tiedot. Viisi vesiosuuskuntaa totesi arkistoinnin olevan tyydyttävällä tasolla. Hallinnon pöytäkirjat ja kirjanpidon tositteet ovat varmasti lähestulkoon kaikissa vesiosuuskunnissa kattavia ja ajan tasalla, mutta osin hajallaan ja hankalasti saatavilla, työstettävissä ja yhdisteltävissä.

7 Osuuskuntien toiveet tulevasta toimintamallista, kartoitus

7.1 Tutkimuksen/kyselyn lähtötiedot

Selvitystyön lopulla vesiosuuskunnille järjestettiin yhteinen tilaisuus, jossa esiteltiin vesiosuuskuntien tilinpäätösanalyysien tulokset ja yhteishallinnon eri vaihtoehdot. Tilaisuudessa esiteltiin kaikkien mikkeliäisten vesiosuuskuntien yhteinen taloudellinen tilanne ja lisäksi jokaiselle vesiosuuskunnalle luovutettiin osuuskuntaa koskeva raportti. Yhteishallinnon eri toimintamallien vaihtoehdoista kolme oli ylitse muiden. Ensimmäinen vaihtoehto oli, että vesiosuuskunta jatkaa toimintaa entisellään. Toinen vaihtoehto oli, että vesiosuuskunta aloittaa yhteistyön toisen vesiosuuskunnan kanssa. Kolmas vaihtoehto oli liittyminen yhteiseen huolto- ja hallinto-osuuskuntaan tai Mikkelin vesilaitokseen.

Tilaisuudessa käydyssä keskustelussa nousi vahvasti esiin esittelyssä olleen ensimmäisen ja toisen vaihtoehdon välimuoto. Esitettiin, että vesiosuuskunnat jatkaisivat toimintaansa entisellään ja yhteistyötä kehitettäisiin esimerkiksi vuosittain pari kertaa järjestettävissä yhteisissä keskusteluilloissa.

7.2 Tutkimuksen/kyselyn järjestäminen

Kysely järjestettiin jakamalla tilaisuudessa mukana olleille vesiosuuskuntien edustajille kyselykaavake. Kyselykaavake lähetettiin postitse tilaisuuden jälkeen yhteishallinnon selvitystyöhön osallistuneille vesiosuuskunnille, jotka eivät olleet mukana tilaisuudessa. Vastausaika pidennettiin 15.6 saakka. Kyselykaavake on liitteenä 5.

7.3 Tutkimuksen/kyselyn tulokset

Vastaukset saatiin viideltä vesiosuuskunnalta (56 % mukana olleista).

Neljä vesiosuuskuntaa haluaisi tehdä yhteistyötä naapurivesiosuuskunnan tai vesiosuuskuntien kanssa. Kolme vesiosuuskuntaa haluaisi osallistua yhteiseen huoltohallinto-osuuskuntaan. Yksi vesiosuuskunta ilmoitti tulevaisuuden odotuksena, että vesiosuuskunta liitetään kaupungin vesilaitokseen.

Kaikki vastanneet vesiosuuskunnat olivat yksimielisiä siitä, että huollon ja taloushallinnon yhteisellä kilpailutuksella saavutettaisiin taloudellista hyötyä.

Kaupungin osallistumista yhteistyön järjestämiseen toivottiin kolmessa vastauksessa.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

8.1 Talous ja taksat

Tilinpäätösanalyysien tulosten yksioikoinen lukeminen osoittaisi äkkiseltään, että mitä pienempi vesiosuuskunta, sitä paremmat taloudelliset tulokset vesiosuuskunnalla on. Tämä ei suinkaan ole koko totuus. On selvää että pienempi yksikkö voi hallita taloutta niin, että talouden tunnusluvut ovat hyvät, mutta se ei tuo vesiosuuskunnalle toiminnalliselle puolelle varmuutta. Yksikin suurempi verkostollinen häiriö tai rikkoutuminen saattaa asettaa vesiosuuskunnan taloudelliseen ahdinkoon taloudellisten resurssien puuttuessa. Toisaalta siirryttäessä yhä suurempiin kokonaisuuksiin se edellyttää vesiosuuskunnan kaikissa toiminnoissa, myös taloudessa, yhä ammattimaisempaa otetta. Siksi on tärkeää, että vesiosuuskunnille olisi saatavissa myös taloushallinnon henkilöstöä ja palveluita. Kirjanpidon yhdenmukaistaminen Mikkelin alueen osuuskuntien keskuudessa selkeyttäisi vesiosuuskuntien välistä vertailua. Yhdenmukaisen ja yksinkertaisen asiakastietojen hallintajärjestelmän kehittäminen olisi iso apu kaikille vesiosuuskunnille.

Osalla vesiosuuskuntia on toiminnallinen tulos niukasti voitollista. Joissakin vesiosuuskunnissa toiminta on toistuvasti tappiollista. Vesiosuuskunnat eivät taksoillaan pysty kehittämään toimintaansa pitkäjänteisesti ja investointeihin

varautuen. Vesiosuuskunnat rahoittavat toimintansa suurelta osin omalla pääomalla tai tilille jätetyllä rakentamiseen otetulla lainalla. Liittymismaksut ohjaavat vesiosuuskuntien investointeja ja verkostorakentamista. Toisaalta liittymismaksun suuruus saattaa rajoittaa myös uusien liittymien myymistä. Joissakin vesiosuuskunnissa liittymismaksuilla korjataan osuuskunnan toiminnasta aiheutuvaa tappiota.

Vaikka kaikkien mikkeliäisten vesiosuuskuntien talouden analyysit osoittavat synkkiä lukuja, ei se tarkoita että vesiosuuskunnat olisivat lähiaikoina selvitystilassa. Suuret poistot aiheuttavat sen, että lähestulkoon poikkeuksetta osuuskunnat tekevät tappiollisen tuloksen. Osuuskunnan toiminnan kannalta suurin merkitys on kuitenkin toiminnallisella tuloksella, mikä on helposti luettavissa tuloksen ja poistojen erotuksesta. Aivan kuten rakentamiskustannukset, myös ylläpitokustannukset vaihtelevat suuresti eri vesiosuuskuntien kesken. Rakentamiskustannuksiin ei enää voida vaikuttaa, mutta ylläpitokustannuksia voidaan vähentää yhteistyön avulla.

8.2 Huolto ja päivystys

Vesiosuuskuntien valinta huollon laajuudesta ja vesiosuuskunnan vastuista verkoston laitteiden huollon osalta vaihtelee vesiosuuskunnittain. Osa vesiosuuskunnista käyttää vastuujaoissa samaa mallia kuin kunnalliset vesilaitokset, eli laitoksen huolto ja kunnossapitovastuu päättyy runkojohdon ulkopintaan, tai hieman lievempänä versiona kiinteistön rajalle. Osa vesiosuuskunnista on ottanut huolto- ja kunnossapitovastuulle myös kiinteistöpumppaamot tai päätekaivot kiinteistön alueella. Taloudellisten vastuiden määrässä on huima ero ja ensiksi mainitussa valinnassa vastuu on siirretty käytännössä kokonaisuudessaan liittyjälle. Vielä ei ole kokemusta miten laajalti kiinteistön kotivakuutus kattaa kustannuksia, jos rikkoutunut kiinteistöpumppaamo aiheuttaa ympäristön pilaantumista. Tämä voisi olla mahdollista, kun jätevesiverkoston linjapumppaamo pumppaa jätevettä rikkoutuneen kiinteistöpumppaamon kautta maastoon.

Ehkä suurin yksittäinen haaste vesiosuuskunnille on päivystyksen järjestäminen riittävän kustannustehokkaasti. Tehokas päivystys auttaa vesiosuuskuntaa toimimaan

myös erityistilanteissa riittävän nopeasti. Toisilla vesiosuuskunnilla on oma edullinen päivystysjärjestely, mutta sen ylläpito on yleensä yhden tai kahden henkilön varassa. Toiminnan turvaamiseksi olisi löydettävä alueellista yhteistyötä vesiosuuskuntien tai kunnan vesilaitoksen kanssa.

Yhdenmukaisen ja yksinkertaisen verkostotiedon ja huollon seurantajärjestelmän kehittäminen olisi iso apu kaikille vesiosuuskunnille. Toinen ja oikeastaan parempi vaihtoehto on laajentaa Mikkelin vesilaitoksen nykyistä verkostotietojärjestelmää vesiosuuskuntien käyttöön. Vesiosuuskuntien verkostotiedot, asiakasrekisterit ja vesimittaritiedot ovat mahdollista liittää nykyiseen järjestelmään. Vesiosuuskuntien vastuuhenkilöille annettaisiin kirjoitusoikeudet vain oman vesiosuuskunnan tietoihin. Menetelmästä hyötyisivät niin vesiosuuskunnat kuin Mikkelin vesilaitos, sillä vesilaitoksella olisi koko ajan käytössä kaikki tiedot vesiosuuskuntien kulutuksista ja asiakkaista.

8.3 Toiminta erityistilanteissa

Vesiosuuskuntien kyky toimia erityistilanteissa vaihtelee yhtä paljon kuin vesiosuuskuntien välinen kyky järjestää huolto ja päivystys. Kaikkien vesiosuuskuntien kyky toimia erityistilanteessa on heikko, johtuen vesiosuuskuntien henkilöstöresurssien puutteesta. Vesiosuuskunnilta puuttuvat kirjalliset suunnitelmat valvontatutkimuksesta, huollosta, erityistilanteista ja tiedotuksesta. Vesiosuuskunnat joutuvatkin tukeutumaan erityistilanteissa Mikkelin kaupungin vesilaitoksen apuun. Vesiosuuskuntien kyky toimia erityistilanteissa kuten verkostovuotojen etsimisessä on rajallinen. Vesiosuuskunnilta puuttuvat välineet verkostovuotojen havainnointiin ja etsimiseen. Vuotojen paikantamiseen tarkoitettujen laitteiden hankinta yhteisesti voisi olla apu monelle vesiosuuskunnalle. Erilaisten suunnitelmien laadinta yhteisesti kaikille vesiosuuskunnille toisi varmasti kustannussäästöjä vesiosuuskunnille. Lisäksi asioiden pohtiminen ja läpikäyminen yhteisissä tilaisuuksissa lähentäisi vesiosuuskuntia ja loisi pohjan syvemmälle yhteistyölle.

8.4 Yhteishallinnointi

Selvitystyön tuloksena on pakko todeta, että yhteishallinnointi ei toistaiseksi kiinnosta vesiosuuskuntien enemmistöä. En tiedä johtuuko kiinnostuksen puute siitä, että vesiosuuskunnissa ei tiedetä kaikkia vesiosuuskunnille kuuluvia tehtäviä, velvollisuuksia ja vastuita. Osasyynä saattaa myös olla se, että verkostot ovat varsin nuoria eikä häiriöitä ja erityistilanteita ole ollut, eikä vesiosuuskunnan kykyä hoitaa asioita erityistilanteessa ole jouduttu testaamaan. Ehkä kuitenkin suurin syy kiinnostuksen puutteeseen on yhteishallinnoinnin aiheuttama suuri harppaus yhteistyössä, sillä yhteistyötä ei tähän mennessä ole juurikaan ollut. Yhteistyön aloittaminen vaikka yhteisiä ”osuuskuntailtoja” pitämällä, kuten hankkeen tulosten esittelytilaisuudessa esitettiin, olisi varmasti ensimmäinen askel kohti yhteishallinnointia tai jopa vesiosuuskuntien yhdistymistä. Yhteisymmärrys ja toimintatapa tehdä asioita yhteisesti löytyvät osuuskuntailloissa tiedon vaihdon ja yhteisen kouluttautumisen kautta.

Uskon vahvasti, että ennemmin tai myöhemmin Mikkelin alueen vesiosuuskunnat tulevat tiivistämään yhteistyötä ja tuottamaan palveluita yhteisesti, tapahtui se sitten yhteishallinnoinnin kautta tai liittymällä Mikkelin vesilaitokseen.

8.5 Tulevaisuus

Selvitystyöntekijän omat henkilökohtaiset suositukset vesiosuuskuntien tilan parantamiseksi ovat seuraavat:

Kirjanpito yhdenmukaistetaan Mikkelin alueen osuuskuntien keskuudessa.

Yhdenmukaistaminen selkeyttäisi vesiosuuskuntien välistä vertailua.

Vesiosuuskunnille järjestetään yhteisesti taloushallinnon kolutusta mm. talouden suunnitteluun liittyen.

Mikkelin vesilaitoksen nykyistä verkostotietojärjestelmää laajennetaan vesiosuuskuntien käyttöön. Vesiosuuskuntien verkostotiedot, asiakasrekisterit ja vesimittaritiedot liitetään nykyiseen järjestelmään ja vesiosuuskuntien

vastuuhenkilöille annetaan vesiosuuskunnan tietojen ylläpito-oikeudet. Järjestelmän käyttöönotto yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa vesiosuuskuntien asiakastietojen hallintaa. Vesiosuuskuntien tiedot ovat silloin myös helposti ja nopeasti saatavissa ja aineisto on turvattu.

Huollon ja päivityksen järjestäminen yhteisesti tai edes yhteisellä kilpailutuksella selvitetään ja toteutetaan. Yhteisiä järjestelmiä, laitteita ja toimintoja kehitetään erityistilanteiden varalle Mikkelin vesilaitoksen ja vesiosuuskuntien kanssa.

Kaikille vesiosuuskunnille laaditaan yhteisesti lakien vaatimat valvontatutkimusohjelmat, erityistilannesuunnitelmat ja WSP- suunnitelmat. Suunnitelmat laaditaan yhteisessä koulutusjaksossa yhdessä viranomaisten kanssa. Koulutus järjestetään vesiosuuskuntien yhteisten ”osuuskuntailtojen” tai vesiosuuskuntapäivien yhteydessä. Osuuskuntien ja viranomaisten yhteisiä tapaamisia ja koulutusta lisätään niin että tilaisuuksia järjestetään 1-2 kertaa vuodessa tilanteen mukaan.

Lähteet

Aloittaneet ja lopettaneet yritykset. Verkojulkaisu. Suomen virallinen tilasto (SVT). ISSN=1797-0660. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu: 16.4.2015.

<http://www.stat.fi/til/aly/kas.html>.

Heino, M., Vanhala, P., Vilonen, K. & Yli-Tolppa, H. 2005. Vesiosuuskunnan ABC, osa 1. Uudenmaan ympäristökeskus - Monisteita 160. 158 s. ISBN 952-463-092-3.

Suomen vesihuolto-osuuskunnat ry:n (SVOSK) verkkosivuilla. Viitattu 16.4.2015.

<http://www.svosk.fi/Tiedostoja/osa1.pdf>.

L 9.2.2001/119. Vesihuoltolaki. Viitattu 16.4.2015. Valtion säädöstietopankki Finlex.

<http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, vuosi 2001.

L 19.8.1994/763. Terveysturvallisuuslaki. Viitattu 16.4.2015. Valtion säädöstietopankki

Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, vuosi 1994.

L 23.8.2002/738. Työturvallisuuslaki. Viitattu 16.4.2015. Valtion säädöstietopankki

Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, vuosi 2002.

L 28.12.2001/1488. Osuuskuntalaki (kumottu). Viitattu 16.4.2015. Valtion

säädöstietopankki Finlex. <http://www.finlex.fi>, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö, vanhentuneet ajantasaiset.

Luukkonen, H. 2012. Vesihuoltolaitosten yhteistyön kehittäminen. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Raportteja 97/2013. ISBN 978-952-257-877-8. Viitattu 16.4.2015.

http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/93216/raportteja_97_2013.pdf?sequence=2.

Mikkelin kaupunki 2008. Vesihuollon kehittämissuunnitelma vuosille 2008–2013.

Luettu 12.8.2011.

Omistajaohjaus ja valvonta osuuskunnissa: Pellervon omistajaohjaus-työryhmän

mietintö. 2001. Helsinki: Pellervo-Seura.

Osuuskuntarekisteri. 2015. Luokka: vesi. Pellervo-seura. Viitattu 16.4.2015.

<http://osuuskuntarekisteri.pellervo.fi/?list=show&sid=56>.

Osuuskuntien lukumäärä suomessa. Pellervo-seura. Viitattu 2013.

<http://pellervo.fi/osuuskuntarekisteri/>

Pötry, J. 2009. Osuuskunnan hallituksen ja toimitusjohtajan oikeuksista, vastuusta ja velvollisuuksista. Coop Finland ry:n juhlaseminaari 30.10.2009.

Rautio, V. 2011. Etelä-Savon ELY-keskuksen insinööri. Henkilökohtainen tiedonanto 8.6.2011.

Suomela, M. 2011. Mikkelin kaupungin maaseutu- ja tielautakunnan edustaja. Yhdyskuntatekniikan insinööri. Henkilökohtainen tiedonanto 8.6.2011.

Vesiosuuskunnat. 2013. Mikkelin kaupungin palveluiden esittely kaupungin verkkosivuilla. Viitattu 12.4.2013.
www.mikkeli.fi/palvelut/asuminen_rakentaminen_ja:liikenne/vesiosuuskunnat.

Takala, A. 2008. Vesiyhtymien toiminnan kehittäminen, tiivistelmä. Lounais-Suomen ympäristökeskuksen raportteja 7/2008.

Tanskanen, H. 2012. Ympäristösuunnittelija, Mikkelin Seudun Ympäristöpalvelut. Henkilökohtainen tiedonanto 17.1.2012.

Turkki, R. 2012. Mikkelin Vesilaitoksen johtaja. Henkilökohtainen tiedonanto 19.1.2012.

Vesi- ja viemärlaitosyhdistys. Vesiosuuskunnan mallisäännöt selityksin. Helsinki 2002:

Ympäristöministeriön julkaisu. Vesiosuuskunnan ABC. työryhmä Heino, M. Vanhala, P. Vilonen, K & Ylitolppa. H. Infratec Oy: 2005.

Liitteet

Liite 1. Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnat

Liite 2. Osuuskunnan toimintaan liittyviä lakeja ja asetuksia

Liite 3. Hallinnon tehtävät

Liite 4. Vesiosuuskuntien yhteishallinnointi eri vaihtoehdot ja niiden SVOT analyysit

Liite 5. Kyselyaineisto vesiosuuskunnille

Liite 6. Mikkeliläisten vesiosuuskuntien taloudellisen tilan raportti

Liite1: Mikkelin kaupungin alueen vesiosuuskunnat

PERUSTIEDOT						s-posti
Osuuskunta	Y-tunnus	Osoite		Yhteyshenkilö	Puheenjohtaja	
Vesiosuuskunta Hauki	1753565-0	Keskustie 64-66,	51600 Haukivuori	Martti Kääriäinen	Timonen Paavo	paavo.timonen@kolumbus.fi
Hermannin	1524780-7	Sivutie 8,	50670 Otava	Manninen Kari	Manninen Kari	
Hintikan	1612593-2	Kilkintie 936	52550 Hirvensalmi	c/o Kyckling Risto	Antero Lepistö	
Itäkankaan	1889321-4	Otto Mannisen tie 2,	51200 Kangasniemi	Kari Erkkilä	Hokkanen Veikko	kari.erkkila@kangasniemi.fi
Kallajärven	1959513-9	Kallajärventie 20,	50600 Mikkeli	Siitari Seppo	Siitari Seppo	seppo.siitari@rivakka.net
Koivikon	1836485-7	Mankalintie 1,	50100 Mikkeli	c/o Tarssanen Leo	Huiskonen Jukka	
Kuivasalmen	1862374-0	PL 177,	50101 Mikkeli	c/o Veli-Pekka Kuuranne	Veli-Pekka Kuuranne	
Majava	1109161-4	Keskustie 64-66,	51600 Haukivuori	c/o MJK Vesitekniikka Oy	Hänninen Timo	martti.kaarainen@haukivuori.fi
Oikkolan	1515061-8	Moisiontie 3 as 2,	50520 Mikkeli	Sjöberg Ilmo	Pietiläinen Markku	ilmo.sjoberg@surffi.fi
Otavan Kotalahden	1935104-6	Korpikoskentie 48	50670 Otava	Gynther Liisa	Gynther Liisa	liisa.gynther@suomi24.fi
Sairilan	1088901-8	Joki-Sairilantie 5,	50100 Mikkeli	c/o Leinonen Olavi	Leinonen Olavi	
Salapirkon	1826959-3	Louhimontie 7,	50100 Mikkeli	c/o Pesonen Aki	Pietilä Kari	
Salosairilan	1837647-9	Sairilantie 46,	50180 Mikkeli	Pietiäinen Ilkka	Pietiäinen Ilkka	ilkka.pietiainen@surffi.fi
Siikasalmen	1877744-0	Moisiontie 3 as 2,	50520 Mikkeli	Sjöberg Ilmo	Pietiläinen Markku	ilmo.sjoberg@surffi.fi
Tarsalanjärven	1925033-3	Särkitaipaleentie 4 D,	50790 Mikkeli	Hannele Laakkonen	Heidi Rossi	jorma.jolanki@luukku.com
Tuukkala Vatiila	1864757-4	Moisiontie 3 as 2,	50520 Mikkeli	Ilmo Sjöberg	Ylönen Teijo	ilmo.sjoberg@surffi.fi
Vesiheinä	1804597-9	Moisiontie 3 as 2,	50520 Mikkeli	Ilmo Sjöberg	Anttalainen Seppo	ilmo.sjoberg@surffi.fi
Vesihiihi	1912731-9	Hiirolantie 25,	51520 Hiirola	Jarmo Sojakka	Jarmo Sojakka	jarmo.sojakka@gmail.com
Viinämäen	1934036-3	Lamminrinnetie 49,	51780 Kuosmala	Raimo Kirjalainen	Raimo Kirjalainen	raimo.kirjalainen@lamminrinne.fi
Löytö-Vitsiälän	0902248-4	VITSIÄLÄNKUJA 8	52320 VITSIÄLÄ	C/O TEITTINEN	Leena Korhonen	leena.o.korhonen@gmail.com

Liite2: Osuuskunnan toimintaan liittyviä lakeja ja asetuksia

- VESIHUOLTOLAKI (UUDISTUS)
- OSUUSKUNTALAKI
- YMPÄRISTÖNSUOJELULAKI + Ympäristönsuojelumääräykset
- TERVEYDENSUOJELULAKI
- TERVEYDENSUOJELUASETUS + Terveystensuojelujärjestys
- SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN ASETUS JUOMAVEDEN LAATUVAATIMUKSISTA JA VALVONTATUTKIMUKSISTA
- MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSLAKI
- MAANKÄYTTÖ- JA RAKENNUSASETUS
- VESILAKI
- LAKI VESIHUOLLONON TUKEMISESTA
- PELASTUSLAKI
- VALMIUSLAKI
- HENKILÖTIETOLAKI
- LAKI ERÄISTÄ NAAPURUUSSUHTEISTA
- PAKKOLUNASTUSLAKI
- LUONNONSUOJELULAKI
- HANKINTALAKI
- MAANTIELAKI
- KEMIKAALILAINSÄÄDÄNTÖ
- LAKI VESIENHOIDON JÄRJESTÄMISESTÄ
- LAKI KILPAILUNRAJOITUKSISTA
- KULUTTAJASUOJALAKI
- KIRJANPITOLAKI
- TILINTARKASTUSLAKI
- EU-DIREKTIIVIT
- WSP

WSP (Water Safety Plan) on maailman terveysjärjestö WHO:n vuonna 2003 julkaisema tavoiteohjelma, joka keskittyy lyhyesti sanottuna juomaveden laatuun ja sen riskien hallintaan. WSP:n tarkoituksena on tarkkailla juomaveden laatua juomaveden tuotannon kaikissa osissa.

MUITA:

- suojelupäätökset, Natura-verkosto, kulttuuriympäristö-, maisema- ja luontoselvitykset
- liikennesuunnitelmat, vesihuoltosuunnitelmat, jätehuoltosuunnitelmat, maa-ainesselvitykset, yksittäisten hankkeiden YVA -menettelyt.

Liite 3. Hallinnon tehtävät

Hallituksen/toimitusjohtajan tehtäviä

Hallituksen ja toimitusjohtajan yleiset tehtävät (OSUUSKUNTALAIN MUKAISESTI)

Hallituksen ja toimitusjohtajan on edistettävä osuuskunnan etua huolellisesti ja hoidettava sen asioita tämän lain ja sääntöjen mukaisesti.

Hallitus huolehtii osuuskunnan hallinnosta ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Jos osuuskunnalla on toimitusjohtaja, hän hoitaa osuuskunnan päivittäistä hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten mukaisesti. Toimiin, jotka osuuskunnan toiminnan laajuus ja laatu huomioon ottaen ovat epätavallisia tai laajakantoisia, toimitusjohtaja saa ryhtyä vain, jos hallitus on hänet siihen valtuuttanut tai hallituksen päätöstä ei voida odottaa aiheuttamatta osuuskunnan toiminnalle olennaista haittaa. Viimeksi mainitussa tapauksessa hallitukselle on annettava toimenpiteestä tieto niin pian kuin mahdollista.

Hallituksen on huolehdittava siitä, että kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että osuuskunnan kirjanpito on lainmukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty.

HALLITUKSEN TEHTÄVIÄ

Perustaminen

- ehdotus osuuskunnan säännöistä
- hallituksen valinta (1-7 jäsentä) ja järjestäytymiskokous
- rekisteröinti kaupparekisteriin
- ilmoitukset verottajalle

Rakentaminen

- kustannusarvion ja rakennussuunnitelman laatiminen
- hankkeen jaottelu eri rakentamisvaiheisiin tarvittaessa
- suunnittelijan kilpailuttaminen
- lupien hankinta (maanomistajat, tienalitukset, vesistöt jne.)
- suunnitteluttaminen, ohjaus, kesto
- suunnitelmien tarkastus
- rahoituspäätökset

- hankintalainsäädännön mukainen kilpailuttaminen
- tarjouspyyntöasiakirjojen valmistelu – tarjousvaihe – tarjousten vertailu ja sopimusten teko
- rakentamishankepäätös osuuskuntakokouksella
- suunnitelmien hyväksyttäminen ennen rakennushankkeen käynnistämistä
- materiaalihankinnat (ei kokonaisurakassa)
- rakennuttaminen
- valvonta ja valvonnan järjestäminen
- rakentamisen ohjeiden ja määräysten noudattaminen
- työmaakokoukset
- kunnan valvojan osallistuminen työmaakäynteihin, -kokouksiin ja tarkastuksiin
- käyttöönottotarkastukset
- vastaanottotarkastus
- käyttäjien opastus
- valvontatutkimusohjelma
- takuu aika

Ylläpito

- päättää osuuskunnan palveluista perittävistä maksuista
- päättää osuuskunnan palvelujen tarjoamista koskevien sopimusten ehdoista
- tarkastaa osuuskunnan omaisuuden ja rahavarojen hoitoa sekä kirjanpitoa tahi määrää jonkun jäsenistään ajoittain toimittamaan tällaisia tarkastuksia
- päättää osuuskunnan kokouksen koolle kutsumisesta ja valmistelee siinä käsiteltävät asiat
- käsittelee muita hallituksen toimivaltaan kuuluvia ja sen toimenpiteitä vaativia asioita.
- yleinen neuvonta: kotisivujen ylläpito, puhelinneuvonta ym.
- kokousten järjestäminen
- kirjanpidon järjestäminen
- kustannusten seuranta ja hallinta
- budjetin laadinta
- sopimusten tekeminen:
  - uusi liittyyjä

- veden osto/myynti
- sähkö
- huolto ja vikapäivystys
- jäsentiedotteiden järjestäminen
- raportoinnit ja ilmoitukset viranomaisille (velvet, prh, vero, kunnat, ym.)
- suunnitelmat; teko/ylläpito
  - huoltosuunnitelmat/ huoltoseuranta
  - valvontatutkimussuunnitelma
  - valmiussuunnitelma
  - tiedotussuunnitelma

TOIMITUSJOHTAJAN TEHTÄVIÄ

Hallitustehtävät

- valmistelee ja esittelee hallituksessa käsiteltävät asiat
- raportoi hallitukselle vesiosuuskunnan toiminnasta ja taloudellisesta tilasta
- toimii kokousten sihteerinä
- huolehtii päätösten toimeenpanosta
- huolehtii kokousten vaatimista kokousjärjestelyistä
- huolehtii osuuskuntakokousten vaatimista asianmukaisista valmisteluista.

Hallintotehtävät

- johtaa ja valvoo vesiosuuskunnan toimintaa yhteistyössä hallituksen kanssa
- vastaa siitä, että vesiosuuskunnan hoitama veden jakelu ja jäteveden vastaanotto on asianmukaisesti järjestetty
- järjestää vesiosuuskunnan kirjanpidon, varainhoidon ja maksuliikenteen hallituksen hyväksymällä tavalla
- tekee esitykset vuosittaisiksi toimintasuunnitelmiksi ja talousarvioksi
- valmistelee tilinpäätöksen hallituksen käsiteltäväksi

- valmistelee esitykset liittymistaksasta ja muista vesiosuuskunnan perittäviksi tulevista maksuista
- huolehtii, että veroilmoitus vuosittain laaditaan ja toimitetaan verottajalle
- huolehtii, että vesiosuuskunnan toiminnan edellyttämä vakuutustarve kartoitetaan ja vakuutukset hankitaan
- hyväksyy vesiosuuskunnalle osoitetut laskut valtuuksiensa puitteissa
- palkkaa vesiosuuskunnalle henkilökunnan talousarvion ja hallituksen määrittelemän toimivallan puitteissa.

Asiakkuuksien hoito

- neuvottelee ja allekirjoittaa liittymissopimukset vesiosuuskunnan verkostoon liittyjien kanssa hallituksen päättämien sopimusehtojen ja taksan puitteissa
- markkinoi vesiosuuskunnan vesihuoltopalveluja vesiosuuskunnan toiminta-alueella
- huolehtii yhteydenpidosta viranomaisiin, tavarantoimittajiin sekä muihin yhteistyötahoihin ja sopimuskumppaneihin
- neuvottelee vesiosuuskunnan toiminnan vaatimat sopimukset suunnittelijoiden, urakoitsijoiden, huoltoyritysten, tavarantoimittajien ja erilaisten palveluyritysten kanssa
- päättää sopimuksista ja allekirjoittaa ne, mikäli ne eivät kuulu lain tai sääntöjen mukaan hallitukselle
- hoitaa asiakaspalvelua ja yleistä informointia, esim. pitää yhteyttä uudisrakennusten suunnittelijoihin ja työnjohtajiin
- vastaa laskutusta koskeviin tiedusteluihin.

Tekniset tehtävät

- vastaa siitä, että vesiosuuskunnan jakamaa talousveden laatua tarkkaillaan asianmukaisesti ja vesiosuuskunnan mahdollisten laitosten lupaehtoja noudatetaan. Valvontatutkimusohjelman ylläpito.
- huolehtii, että verkostot ovat jatkuvasti hyvässä kunnossa ja että mahdolliset

verkostovuodot voidaan nopeasti havaita ja korjata. Huoltoseuranta.

- huolehtii, että kaikki tarvittavat luvat suunnittelu- ja rakennustöihin hankitaan
- kilpailuttaa sekä tekee sopimukset ja valvoo verkoston laajennusurakoita ja muita töitä, esim. uusien liittymien tekoa
- valvoo rakennustöiden suorittamista tai hankkii siihen asiantuntevan rakennuttajan
- tekee tai huolehtii KVV -tarkastukset (kiinteistön vesi- ja viemärlaitteiden tarkastus) rakennuksen ulkopuolella, mikäli kunnan rakennusvalvonta ei niitä suorita
- huolehtii vikailmoituspäivystyksestä tai sen hoitamisesta
- huolehtii vesimittareiden luennasta ja tiedon siirtämisestä laskuttajalle.

Liite4: Vesiosuuskuntien yhteishallinnointi eri vaihtoehdot ja niiden SVOT analyysit

○ = LISÄTTY OPINNÄYTETYÖN TEKIJÄN OMINA AJATUKSINA ALKUPERÄISEEN AINEISTOON

Toiminnan jatkaminen itsenäisesti, VE0+

Vahvuudet

- Yhtymän jäsenten kannalta veden halpa hinta
- Tieto ja kokemus omasta yhtymästä
- Ei vaadi muutoksia
- Ei veroseuraamuksia
- Pienehkö yhtymä helposti hallittava kokonaisuus
- Päätöksenteko helppoa
- Byrokratia pientä

Heikkoudet

- Tuleviin investointeihin varautuminen
- Erityistilanteisiin varautuminen (ympäristössä tapahtuvat muutokset)
- Vesihuoltoalan osaaminen
- Päällekkäiset toiminnot
- Puutteellinen taloudenhallinta
- Henkilö- ja materiaaliressurssien vähäisyys
- Puutteellinen tiedonhallinta

○ EI MUUTOSTA

Mahdollisuudet

- Ihmisten mahdollisuus vaikuttaa vesihuoltoon (subsidiariteetti, yhteisöllisyys)
- Paikallisuus
- Oman toiminnan kehittäminen (esim. laatu järjestelmä)
- Sosiaalinen pääoma, kylähenki
- Tekniikan kehittyminen, esim. kaukovalvonta
- Ulkopuolisilta hankittavat esim. kunnossapitopalvelut

Uhat

- Aktiivisuuden väheneminen toiminnan jatkajien löytäminen
- Töiden kasaantuminen harvoille
- Selviäminen kiristyivistä vaatimuksista
- Erityistilanteista selviäminen
- Resurssit juoksevien asioiden hoitoon, ei mahdollisuutta pidemmän tähtäimen suunnitteluun ja kehittämiseen
- Sukupolven vaihdos tiedon siirtyminen
  - Tekniikan kehittyminen, esim. kaukovalvonta, kustannukset
  - kaukovalvonnan hyödyntäminen, osaaminen

Yhteistyön kehittäminen muiden vesiyhtymien kanssa, VE1

Vahvuudet

- Yhtymän jäsenten kannalta veden halpa hinta
- Ei suuria muutoksia
- Erityistilanteisiin varautuminen
- Kokemusten ja tietojen vaihtaminen
- Peruttavuus yhteistyö helppo tarvittaessa lopettaa
- Ihmisten mahdollisuus vaikuttaa vesihuoltoon (paikallisuus, läheisyys) säilyy
- Yhtymien erilaiset taloudelliset tilanteet eivät ole esteenä

Heikkoudet

- Ei sitova
- Yhteistyön käynnistäminen voi olla hankalaa: henkilökemiat, asenteet
- Yhteistyön kohteiden löytäminen: tehtävien määrittely, puutteellinen tietämys omista kehittämistarpeista
- Erilaiset toimintakulttuurit

Mahdollisuudet

- Henkilöstön kouluttaminen, osaamisen kasvaminen, ammattimaisuus, (1+1=3).

- Kuluja pienentämällä mahdollisuus tasapainottaa taloutta, tuleviin investointeihin varautuminen
- Työn kuormittavuuden väheneminen helpottaa uusien toimijoiden löytämistä (ei välttämättä)
- Yhteistyön syventäminen edelleen ja jopa yhdistyminen toisen yhtymän kanssa
- Sosiaalisen pääoman kasvaminen
- Yksityiseltä sektorilta yhteistyössä hankittavat palvelut

Uhat

- Aktiivisuuden väheneminen toiminnan jatkajien löytäminen
- Kankeus, jos vesiyhtymien hallitukset päättävät pienemmistäkin asioista
  - *Vastuun ottamisen pelko*

Vesiyhtymien yhdistyminen, VE2

Vahvuudet

- Erityistilanteisiin varautuminen
- Kokemusten, tietojen ja muiden resurssien yhdistyminen, laajempi resurssipohja
- Pääallekkäisten toimintojen lopettaminen
- Kuluttajilla yhä mahdollisuus vaikuttaa
- Pysyvyys, suunnittelu pitkällä tähtäimellä

Heikkoudet

- Yhdistymisvaiheessa vesiyhtymien erilaiset tilanteet (varat, velat, rakenteiden kunto)
- Henkilökemiat yhdistymisvaiheessa
- Raskas prosessi, sulautuminen, lopettaminen

Mahdollisuudet

- Henkilöstön kouluttaminen, osaamisen kasvaminen
- Tuleviin investointeihin varautuminen

Uhat

- Toiminnan jatkajien löytäminen

- Suuremman kokonaisuuden hallittavuus
- Omistustunteen heikkeneminen aktiivisuuden väheneminen
- Suurempi kokonaisuus suurempi vastuu, suuremmat riskit
- Yhdistymisen jälkeen vesiyhtymien jäsenten epätasa-arvoinen kohtelu

Yhteistyön kehittäminen kunnallisen vesihuoltolaitoksen kanssa, VE3

Vahvuudet

- Ei suuria muutoksia
- Erityistilanteisiin varautuminen
- Kokemusten ja tietojen vaihtaminen
- Päällekkäisten toimintojen minimointi
- Peruttavuus yhteistyö helppo tarvittaessa lopettaa
- Ihmisten mahdollisuus vaikuttaa vesihuoltoon (paikallisuus, läheisyys) säilyy
- Kunnalla parempi käsitys alueensa vesihuollosta

Heikkoudet

- Tuleviin investointeihin varautuminen
- Vesiyhtymien halukkuus maksaa palveluista?
- Pienten kuntien resurssien riittävyys
- Puutteellinen dokumentointi
- Ei ammattimaista hallintoa
- Toiminta pitkällä aikavälillä
- Erilaiset toimintakulttuurit
- Ei sitova, helppo lopettaa pieniin erimielisyyksiin

Mahdollisuudet

- Henkilöstön kouluttaminen, osaamisen kasvaminen, ammattimaisuus
- Resurssien vapautuminen toiminnan kehittämiseen
- Työn kuormittavuuden väheneminen helpottaa uusien toimijoiden löytämistä

- Yhteistyön syventäminen edelleen ja jopa sulautuminen kunnalliseen laitokseen
- Sosiaalisen pääoman kasvaminen

Uhat

- Toiminnan jatkajien löytäminen
- Aktiivisuuden väheneminen kunnan roolin kasvaessa
- Kankeus, jos päätökset täytyy käydä läpi sekä yhtymän että kunnan hallinnossa

Vesiyhtymän yhdistyminen kunnalliseen laitokseen, VE4

Vahvuudet

- Eriytilanteisiin varautuminen
- Kokemusten, tietojen ja muiden resurssien yhdistyminen
- Päällekkäisten toimintojen lopettaminen
- Vesihuollon hoitaminen ei ole vapaaehtoisten innokkuuden varassa
- Yksi toimija vastaa vesihuollon omistamisesta ja toiminnasta
- Kunnan vastuu vesihuollon kehittämisestä selkiytyisi
- Vesiyhtymien osalta ei enää vastuuta

Heikkoudet

- Osapuolten ennakkoluulot toisiaan kohtaan
- Kunnan vastahakoisuus (kustannusten kasvaminen, puutteellinen dokumentointi)
- Vesiyhtymän jäsenten vastahakoisuus (vedenhinnan nousu)
- Päätöksenteon siirtyminen kauemmas kuluttajista

Mahdollisuudet

- Investointeihin varautuminen
  - *Verkostodokumentointi*
  - *Nopeat reagoinnit erityistilanteisiin (vuodot, korjaukset, uudet liittymät, desinfiointit jne.)*

Uhat

- Ihmisten välinpitämättömyys vesihuoltoa kohti kasvaa

- *Jako taajaman ja haja-asutusalueen välillä*
- *Kustannusten kohdentaminen alkuvaiheessa niille joille se kuuluu*

Yhteistyö yksityisen sektorin kanssa, VE5

Vahvuudet

- Ammattimaisuus
- Vesihuollon hoitaminen ei ole vapaaehtoisten innokkuuden varassa
- Ihmisten mahdollisuus vaikuttaa vesihuoltoon (paikallisuus, läheisyys) säilyy
- Purettavuus (sopimusehtojen puitteissa)

Heikkoudet

- Monimutkaiset sopimukset
- Palvelujen tarjonta tällä hetkellä
- Vesiyhtymien valmius maksaa palveluista
- Vastuu säilyy vesiyhtymällä

Mahdollisuudet

- Toimintavarmuuden paraneminen
- Työn kuormittavuuden väheneminen helpottaa uusien toimijoiden löytämistä
- Tiedon saannin ja soveltamisen paraneminen
  - *Koulutusohjelma; erikoisosaamista, uusi ammattikunta*
  - *Tiedon nopea hyödyntäminen osuuskunnissa*

Uhat

- Ihmisten välinpitämättömyys
- Kulujen minimointi palvelun laatu
  - *Ulkopuolisten ammattilaisten jaksaminen*
  - *Varallaolojärjestelmä/valmius*
  - *Useamman osuuskunnan tietotaidon häviäminen kerralla (kuolema, tiedostojen tuhoutuminen)*
  - *Yksityissektorin resurssit?*

Vesiyhtymän purkaminen, VE6

Vahvuudet

-

Heikkoudet

- paluu hajautettuun vesihuoltoon
- alkuperäiset ongelmat palaavat

Mahdollisuudet

-

Uhat

- Kylät autioituvat

Liite5: Kyselyaineisto vesiosuuskunnille

MIKKELIN ALUEEN VESIOSUUSKUNTIEN YHTEISHALLINNOINTI

Mikkelin kaupungin alueen Vesiosuuskuntien yhteishallinnon järjestämisen eri vaihtoehdot

KYSELY OSUUSKUNNILLE

Ensimmäinen kyselykaavake pohjautuu Vesi- ja Viemärlaitosyhdistyksen monistesarjaan nro 22 - ”Vesihuoltolaitoksen tilan itsearviointimittaristoon” – Paul Silfverberg

Toinen kysely pohjautuu mittariston kyselyyn mutta siinä kysellään hiukan yksityiskohtaisemmin asioita ja siihen vastataan kirjallisesti.

Osuuskunnan tilaa arvioidaan valitsemalla kustakin mittarista parhaiten osuuskunnan tilaa kuvaava taso. Näin saadaan yleiskuva laitoksen eri toimintojen laadusta hyvään vesihuoltopalvelun tilaan verrattuna. Mittari pyrkii kuvaamaan tyypillisen laitoksen tilannetta, minkä vuoksi jokin mittareista voi olla epätarkoituksenmukainen juuri tietyn laitoksen arvioinnissa.

Vastatkaa oheiseen kyselysarjaan käyttämällä liitteenä olevia mittareita.

Esim.

Organisointi ja talous:

1) *Hallinto*   *Tilanne hyvä*   *Tilanne tyydyttävä*   *Tilanne heikko*

Mikäli laitos on mielestänne vastuultaan ja omistussuhteiltaan selkeästi organisoitu yksikkö, kuten osuuskunta on mittariston mukaan, niin valitsette mittariston mukaan ”tilanne hyvä” ruudun.

2) *Rahoitus/maksut*   *Tilanne hyvä*   *Tilanne tyydyttävä*   *Tilanne heikko*

Mikäli laitoksella on mielestänne selkeä taloussuunnitelma rakennuskustannusten kattamisesta, vuosittaisesta talousarviosta ja perittävistä maksuista (perusmaksu, käyttömaksut, laskutettava työt), niin valitsette mittariston mukaan ”tilanne hyvä” ruudun.

Yleensä rakentamisen rahoitus on riittävän hyvin suunniteltu, mutta käyttötaloudensuunnittelu saattaa olla puutteellista.

3) *Talousarvio*   *Tilanne hyvä*   *Tilanne tyydyttävä*   *Tilanne heikko*
Budjetti

Miettikää onko vuosittain vahvistettava talousarvio (budjetti) riittävän tarkka ja osuuskunnan toiminnot huomioon ottava, onko budjettiseuranta riittävä.

Sitten vain vastaamaan varsinaiseen kyselyyn.

Vesiosuuskunnan yleistiedot:

Kylä: _____

Vesiosuuskunta / perustamisvuosi: _____

Yhteyshenkilö/kyselyn täyttäjä: _____

Puhelin: _____

Organisaatio ja talous:

1) Hallinto	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
2) Rahoitus/maksut	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
3) Talousarvio Budjetti	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko

Tekniset prosessit:

4a) Veden laatu	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
4b) Viemäriverk. laitteet toimintahäiriöt	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
5) Verkoston valvonta	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
6a) Vuodot/ hävikit vesijohto	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
6b) Vuodot/ viemäri	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko

Henkilöstö ja johtaminen:

7) Hallinto	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
8) Henkilökunta	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
9) Henkilöstö- suunnitelma	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
10) Työturvallisuus	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko

Toimintavarmuus ja erityistilanteisiin varautuminen:

11) Verkostohäiriöt	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
12) Erityistilanne- suunnitelma	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
13) Huolto/ päivystys	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
14) Varavesi/energia	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko

Asiakassuhteet:

15) Liittymis-/ käyttösopimus	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
16) Asiakaskyselyt	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
17) Vesimittarit	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
18) Reklamaatiot	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
19) Aikataulu toiminta-alueella	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
20) Tiedotus	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko

Dokumentaatiot:

21) Verkostokartat merkinnät	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko
22) Arkistointi	☐ Tilanne hyvä	☐ Tilanne tyydyttävä	☐ Tilanne heikko

Talous ja hallinto

Vakuutukset, jos on niin mitä:

Kuvaus osuuskunnan kirjanpidosta/dokumentoinnista (esim. kuka hoitaa/miten järjestetään? mitä dokumentoidaan? missä tiedot säilytetään? pystytäänkö tiedot kuluista ja tuotoista erittelemään tehokkaasti? onko parantamisen varaa?):

Asiakassuhteet/-järjestelmät, minkälainen laskutusjärjestelmä on käytössä?:

Tilikausi ja tilinpäätös, käytetäänkö tilintarkastajaa/ toiminnan tarkastajia vai hoidetaanko tarkastus osuuskunnan kokouksessa, toimiiko käytäntö?:

Toimintaan sisältyvät maksut ja määrät (perus-, liittymä-, käyttö- maksut yms. ylimääräiset maksut. Mitä ne sisältävät/miten muodostuvat? arvio maksumääristä tällä hetkellä per osakas):

Perusmaksun suuruus: _____

Käyttömaksu vesi: _____

Käyttömaksu jätevesi: _____

Muu maksu: _____ Mikä?: _____

Onko muuten sovittu kustannusten hoitamisesta jäsenten osalta?: esim. huoltoon liittyvää

Hallinto ja henkilöstö

Hallinto ja henkilöstömäärä? (aktiivisesti toiminnassa mukana?): Hallitus hklö lkm, tj, kirjanpitäjä/laskuttaja

---

Hallinnon toiminta ja tehtävät? (onko selkeästi organisoitu?):

Saako toimihenkilöstö palkkaa/palkkioita toiminnastaan vai perustuuko vapaaehtoisuuteen?:

Kokousten järjestäminen vuodessa (kerrat)?:

Jäseneksi pääsy, minkälaisia ehtoja?:

Jäsenrekisteri: minkälainen periaate/mitä tietoja kerätään, onko sähköisessä muodossa?:

Seurataanko asiakastyytyväisyyttä millään tavalla?:

Hallinnon ja muun henkilöstön koulutus/sijaisuudet (miten toteutetaan, mitä vaaditaan, ajantasaisuus, kierrätetäänkö hallituksen puheenjohtajuutta, hallituksen toimikausi?):

Miten työturvallisuuteen kiinnitetään huomiota? (onko vaadittu työturvakorttia, onko selkeitä ohjeita esim. laitteistolle ja toimimiselle eri tehtävissä yms. ?onko parantamisen varaa?):

Tarjotaanko palveluita alueen ulkopuolelle/ muille kuin omille jäsenille, muille osuuskunnille, mitä palveluita ?:

Miten osakkaita tiedotetaan eri asioiden osalta? (esim. kokoukset, tehtävät hankkeet/toimenpiteet, veden laatu, toimiminen ongelmatilanteissa ,yms..?):

Viranomaistoiminta: Onko viranomaisten tiedotus mielestänne riittävää uusista lakimuutoksista ja valvooko mielestänne tarpeeksi toimintaa? Seurataanko vesiosuuskunnassa lainsäädäntöä itse? Toteutuuko yhteistyö kunnan kanssa?:

Tekniikka ,häiriötilanteet & dokumentointi

Lyhyt arvio teknisten laitteiden ja verkoston kunnosta ja puutteista (verkotot, kaivot, pumppaamot, sähköjärjestelmät jne):

Huollon järjestäminen? (kuka hoitaa), ulkoistetaanko palveluita? määräaikaishuollot? tehdäänkö yhteistyötä muiden osuuskuntien/kuntien kanssa? toimiiko käytäntö hyvin vai onko parantamisen varaa?):

Päivystys/ Häiriötilanteet (kuka hoitaa? minkälainen hälytys-/ päivystysjärjestelmä ja toimintasuunnitelma on käytössä? Onko tukoksia, vuotoja, tulvimisia, kirjataanko ylös?):

Suunnitelmat Poikkeusolojen/Erityistilanteiden varalle? (onko vara-/valmiussuunnitelmia ja harjoitellaanko niitä? onko mahdollista käyttää varavoimalähteitä ja turvata vedenjakelua kriittisimpiin kohteisiin?):

Dokumentointi (miten/mitä dokumentoidaan teknisten tietojen osalta (verkotot, pumppaamot, liittymät, venttiilit yms.)? käytetäänkö karttaohjelmia/paikkatietoaineistoja/yms.? Missä säilytetään? Käyttö? parannettava?):

Onko valvontatutkimusohjelma yhdessä kunnan viranomaisten kanssa laadittu?:

Kiinnostaako laatia yhteinen valvontatutkimusohjelma muiden osuuskuntien kanssa?

Onko omaa vedenottamoaa? Onko suunnitelmaa omasta vedenottamosta harkittu?

Riskikartoitus

Onko oman toiminnan kannalta tehty minkäänlaista riskikartoitusta (Milloin on tehty? Kuka on laatinut? jne.):

Omasta mielestä suurimmat riskit toiminnan kannalta nyt ja tulevaisuudessa?:

Yhteistyö

Yhteistyö (onko yhteistyötä muiden vesiosuuskuntien/kuntien/kaupunkien kanssa? minkälaista yhteistyötä? miten toimii käytännössä?):

Kuuluuko vesiosuuskunta suomen vesiosuuskuntien liitto ry:n, VVY:n tai muuhun järjestöön?:

Tulevaisuuden suunnitelmat ja odotukset (5-10 v. Esim. Aiotaanko toimia omillaan niin kuin tähänkin asti vai voitaisiinko yhteistyötä tehdä/lisätä kunnan/vesiosuuskuntien kanssa tai harkita jopa yhdistymisiä

Toiveita: esim. resurssien tehostaminen, yhteiset koulutukset jne...

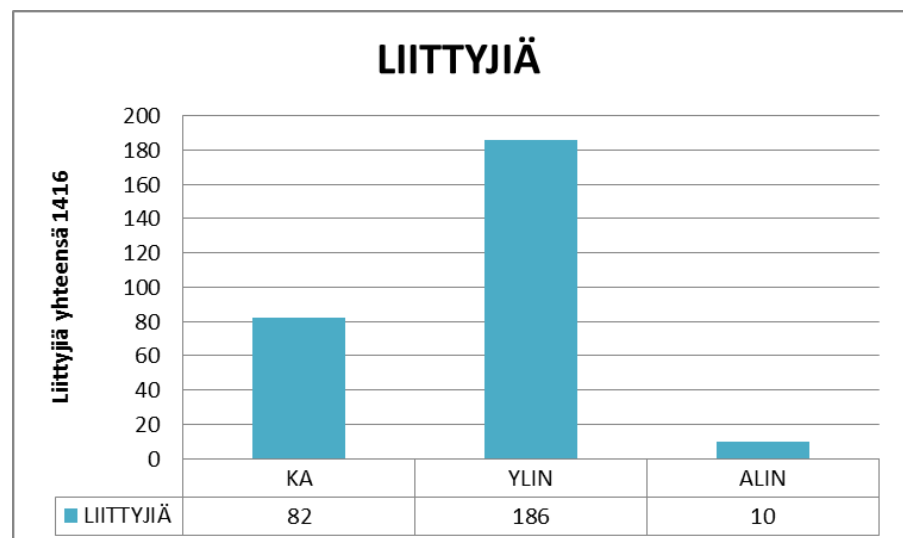
Kiitos

TALouden SELVITYS:

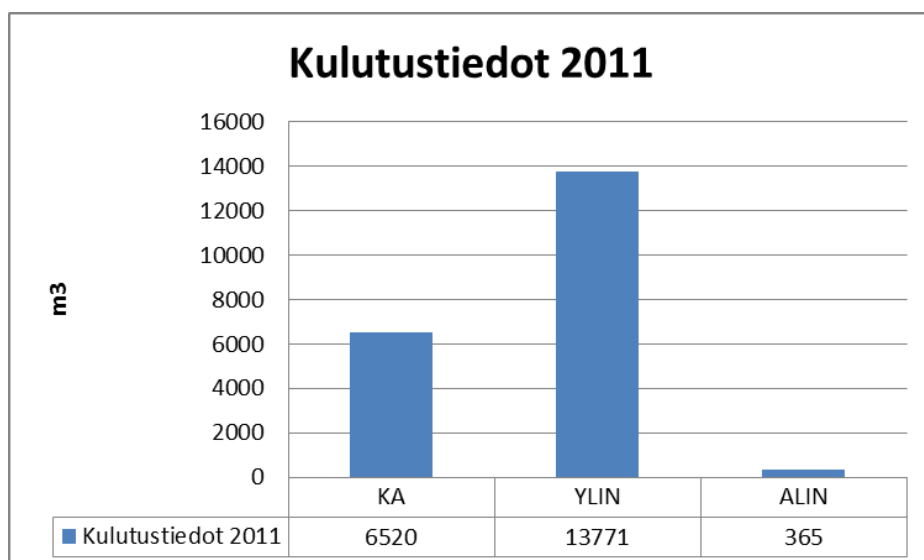
Osuuskuntien talous

Mikkelin kaupungin alueella on kaikkiaan 19 vesiosuuskuntaa joista kolme osuuskuntaa on ainoastaan vettä toimittavia osuuskuntia, loput ovat osuuskuntia joilla on vesijohtoverkoston lisäksi viemäriverkosto. ”Uusin” Mikkeliäinen osuuskunta, mutta kuitenkin iältään vanhin, tuli mukaan Mikkelin, Ristiinan ja Suomenniemen kuntaliitoksen myötä. Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunta on alkujaan Ristiinalainen osuuskunta. Löytö - Vitsiälän vesiosuuskunta on myös ainut Mikkeliäinen osuuskunta jolla on omia vedenottoa. Muiden vesiosuuskuntien vedenhankinta perustuu Mikkelin Vesilaitoksen toimittamaan talousveteen. Tästä joukosta poikkeuksen tekevät vesiosuuskunta Majava ja vesiosuuskunta Hauki, joilla on mahdollisuus saada vettä myös Pieksämäen Vedeltä, mutta silloinkin vesi kulkee Mikkelin Vesilaitoksen hallinnoiman runkoputken kautta. Vesi- ja viemäriosuuskunnista vanhimpia ovat Sairilan, Olkkolan ja Hermannin vesiosuuskunnat, jotka on perustettu 1996, 1998 ja 1999. Muut ovat iältään nuorempia vuosina 2002-2005 perustettuja osuuskuntia. Neljä kappaletta vesi- ja viemäriosuuskunnista on erittäin pieniä, alle 30 liittyjän osuuskuntia. Pieniä 30 -70 liittyjän osuuskuntia on neljä, keskiuuria joihin kuuluu 70 – 140 liittyjää on seitsemän ja suuria, yli 141 liittyjän osuuskuntia on kolme kappaletta. Kaikkiaan osuuskunnissa on liittyjinä tai jäseninä 1416 taloutta. Varovasti arvioiden käyttäjiä on kaikkiaan n. 3.500 henkilöä.

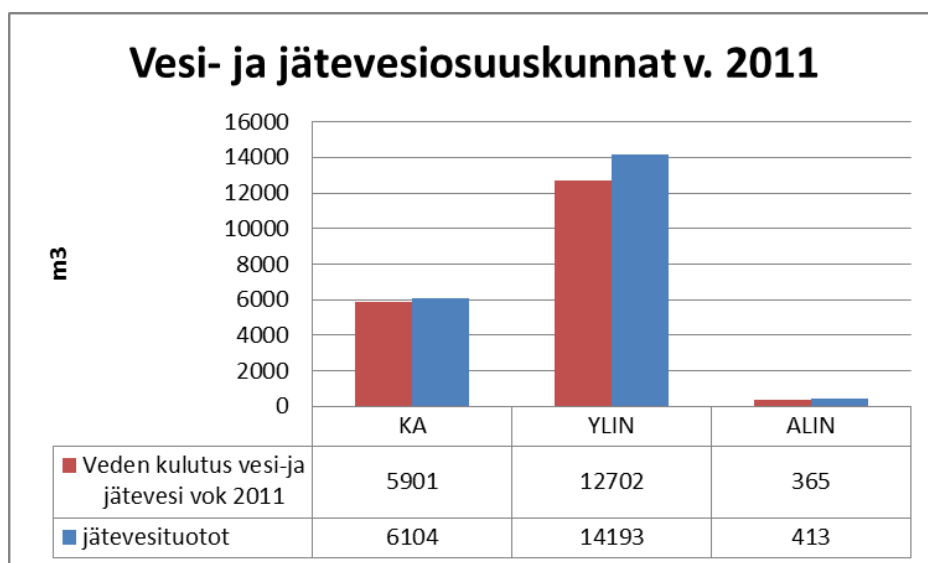
Kaavio: liittyjien määrä osuuskunnissa

Veden kulutuksen pylväsdiagrammi seuraa osuuskuntien liittyjämääriä ja poikkeaman keskimääräisessä kulutuksessa aiheuttaa maatalojen, muiden suurkuluttajien ja vapaa-ajan asuntojen määrä osuuskunnan liittymien määrässä. Suuri vapaa-ajan asuntojen määrä pienentää osuuskunnan keskimääräistä kulutusta jaettuna liittyjämäärällä ja vastaavasti suuret maatilat nostavat keskimääräistä kulutusta. Koska osuuskuntien veden käyttäjämääristä ei ole tarkkaa tietoa, ei veden kulutustietoja ole syytä tarkastella sen tarkemmin. Kaikkien Mikkeliäisten osuuskuntien yhteen laskettu veden kulutus vuonna 2011 oli 131.000 kuutiota.

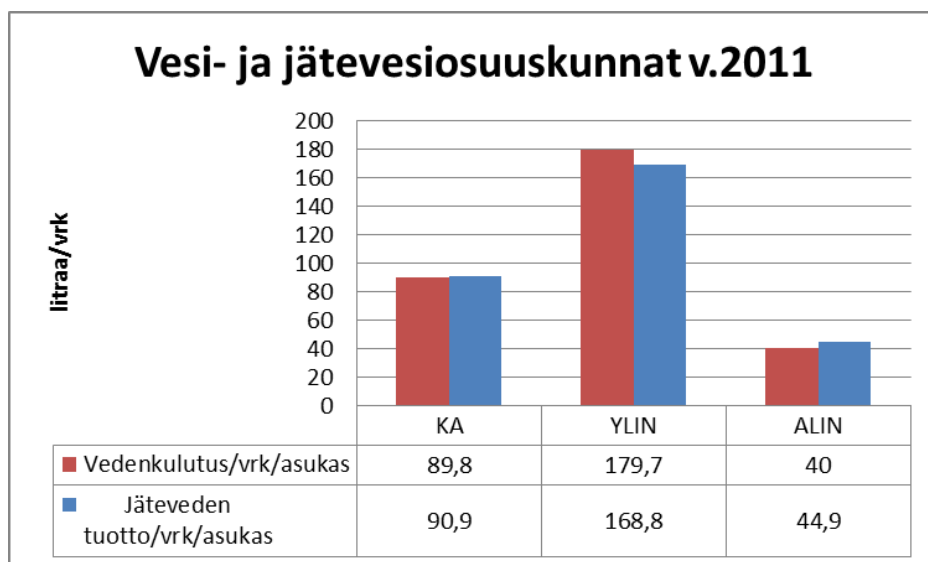

Kaavio: veden kulutustiedot 2011

Sellaisten mikkeliäisten osuuskuntien joilla on vesi- ja viemärijärjestelmä, vuoden 2011 keskimääräinen veden kulutus oli 5.901 kuutiota ja vastaavasti keskimääräinen jäteveden tuotto oli 6.104 kuutiota. Veden kulutuksen ja jäteveden tuoton ero voi johtua osuuskunnassa kaksivesijärjestelmän sallimisesta. Jos osuuskunta on sallinut kaksivesijärjestelmän käytön, voi osuuskunnan jätevesiverkostoon tulla liittymän omaa kaivovettä, mikä vesi ei silloin näy osuuskunnan vedenkulutustiedoissa. Mikkeliäisten osuuskuntien keskimääräistä vedenkulutusta asukasta kohti on helpompi verrata osuuskuntien välillä, vain vesi- ja jätevesiosuuskunnat huomioiden. Kun kulutuksia verrataan arvioituihin käyttäjämääriin, havaitaan suuria eroja osuuskuntien välillä.

Kaavio: veden kulutus ja jäteveden tuotto vain vesi- ja jätevesiosuuskunnat huomioiden

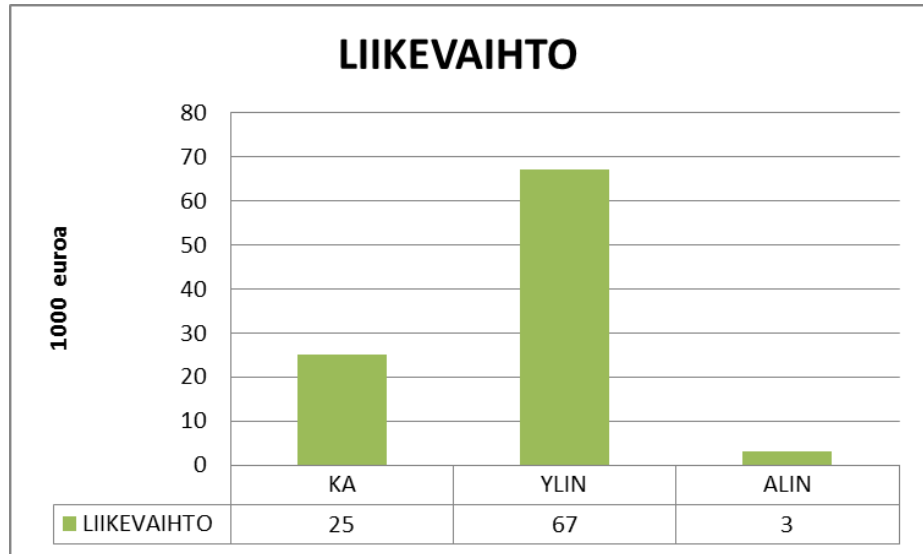

Kaavio: veden kulutus ja jäteveden tuotto litraa/asukas vain vesi- ja jätevesiosuuskunnat huomioiden

Osuuskuntien liikevaihdot ovat suoraan verrannolliset osuuskuntien kokoon ja myydyn veden määrään. Keskimääräinen liikevaihto on 25.000 euroa, ylimmillään liikevaihto on 67.000 euroa ja alimmillaan n. 3.000 euroa.

Osuuskunnan toiminnallinen tulos ja sitä kautta taloudelliset resurssit ovat sidoksissa osuuskunnan kokoon ja liikevaihtoon. Piilevä verkostovuoto saattaa ajaa pienen osuuskunnan taloudelliseen

ahdinkoon jo yhden toimintavuoden aikana jos varoja ei ole kertynyt osuuskunnan tilille.

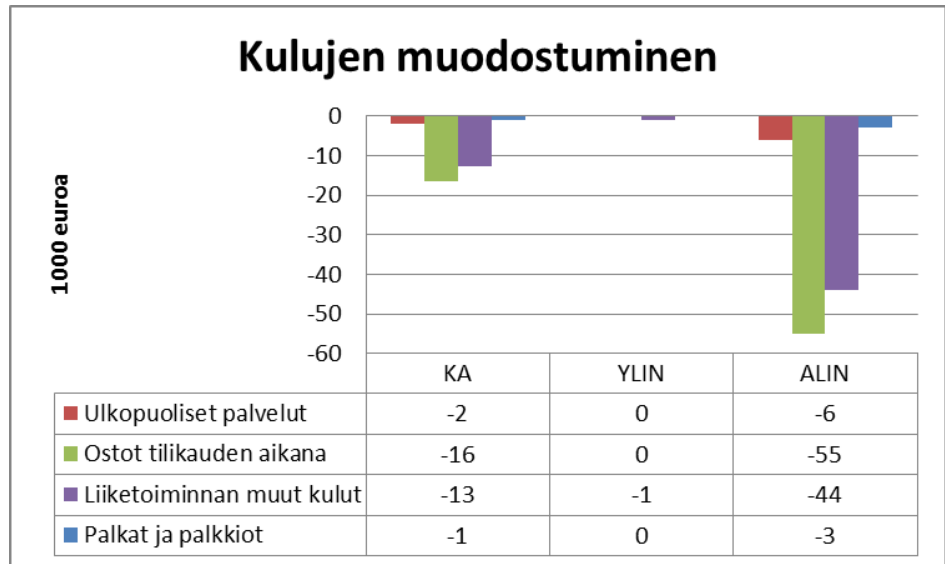
Kaavio: liikevaihto osuuskunnissa

Osuuskuntien liikevaihto muodostuu perusmaksuista, kulutuslaskutuksesta, uusista liittymismaksuista ja muista tuloista. Muut tulot ovat satunnaisia tuloja eikä niiden tai liittymismaksutulojen varaan voida osuuskunnan talouden toimintaa perustaa. Joillakin osuuskunnilla talous on korjaantunut uuden liittymän myynnin myötä, mutta näin ei välttämättä käy jatkossa. Osa osuuskunnista toivoo toiminta-alueen tuovan tuloja osuuskunnalle liittymisvelvollisuuden myötä. Lähtökohtana osuuskunnan talouden hoidossa tulee kuitenkin olla, että osuuskunta tulisi toimeen veden myyntituloilla ja että hallinnolliset ja kiinteät kulut katetaan perusmaksuilla. Kaikkien osuuskuntien yhteenlaskettu liikevaihto oli 437.000 euroa vuonna 2011.

Osuuskunnan tulokseen vaikuttavat ostot, hankinnat ja muut kulut. Suurimman osan osuuskunnan ostoista muodostaa veden osto ja jäteveden myynti. Muina kuluina voivat olla ulkopuoliset palvelut kuten kirjanpito, tilintarkastus, isännöinti, huolto ja päivystys. Muihin kuluihin voi sisältyä niin montaa eri asiaa, että niiden analysointi edellyttäisi osuuskuntien tilinpäätösten tuloslaskelman erittelyosan käyttöä, eikä niitä tässä selvityksessä ollut käytettävissä.

Huomioitavaa on että tuloslaskelman kohta palkat ja palkkiot sisältävät yleensä vain hallituksen palkkiot. Osuuskuntien maksamien palkkioiden

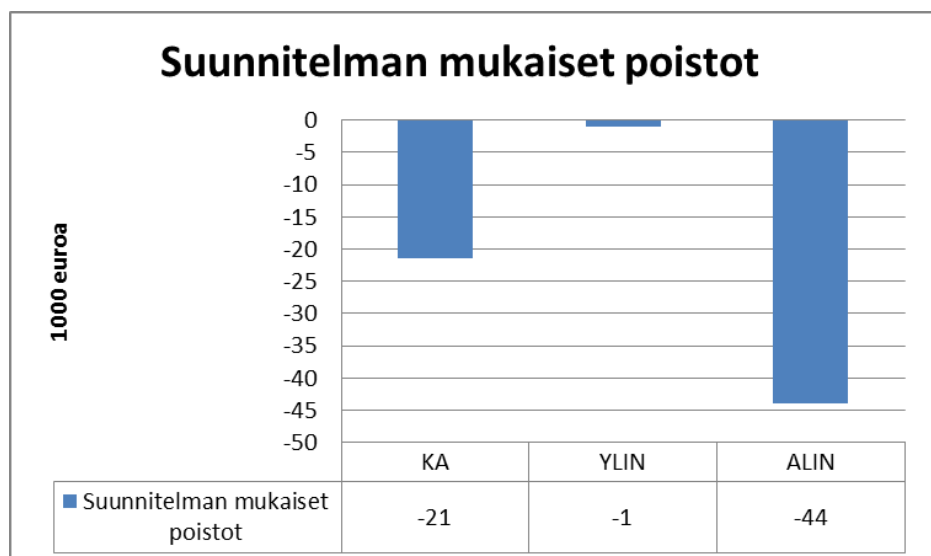
määrä vaihtelee nolasta eurosta 3.000 euroon, mikä on pieni summa ottaen huomioon hallituksen vastuun.

Kaavio: Kulujen muodostuminen

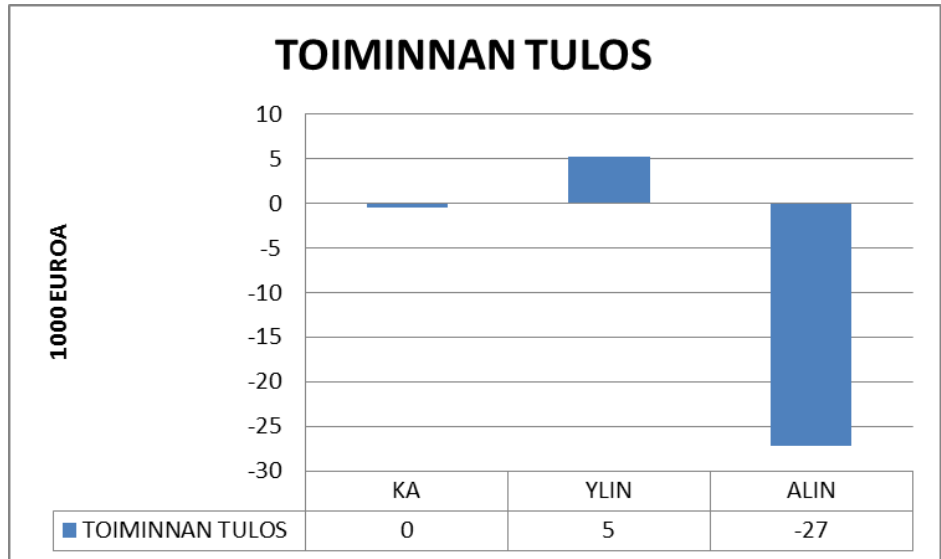
Osuuskuntien poistojen teko perustuu verottajan ohjeeseen 30 vuoden tasapoistoista verkoston osalta. Tosin kaikki Mikkeliiläiset osuuskunnat eivät edes tee joka vuosi poistoja. Kaikkien osuuskuntien yhteenlaskettu poistojen määrä vuonna 2011 oli 318. 000 euroa.

Suuret poistot aiheuttavat sen, että lähestulkoon poikkeuksetta osuuskunnat tekevät tappiollisen tuloksen. Verottajan vahvistamat tappiot on mahdollista käyttää yllättävän ylijäämän kuittaamiseen, minkä toteutumisen todennäköisyys on pieni mutta mahdollinen.

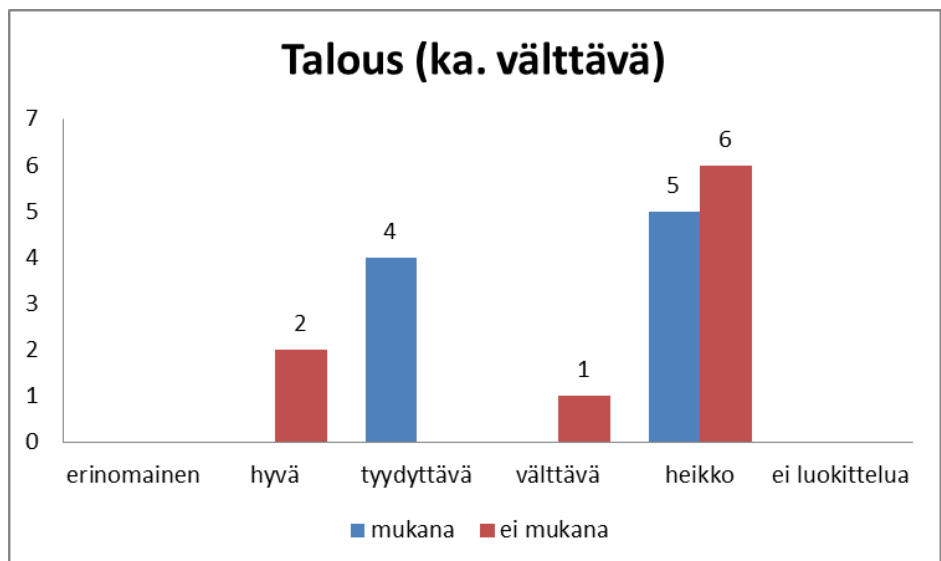
Kaavio: Suunnitelman mukaiset poistot

Osuuskunnan toiminnan kannalta suurempi merkitys on kuitenkin toiminnallisella tuloksella, mikä on helposti luettavissa tuloksen ja poistojen erotuksesta. Kaikkien osuuskuntien yhteenlaskettu toiminnallinen tulos oli tilikaudelta 2011 tappiollinen 34.000 euroa.

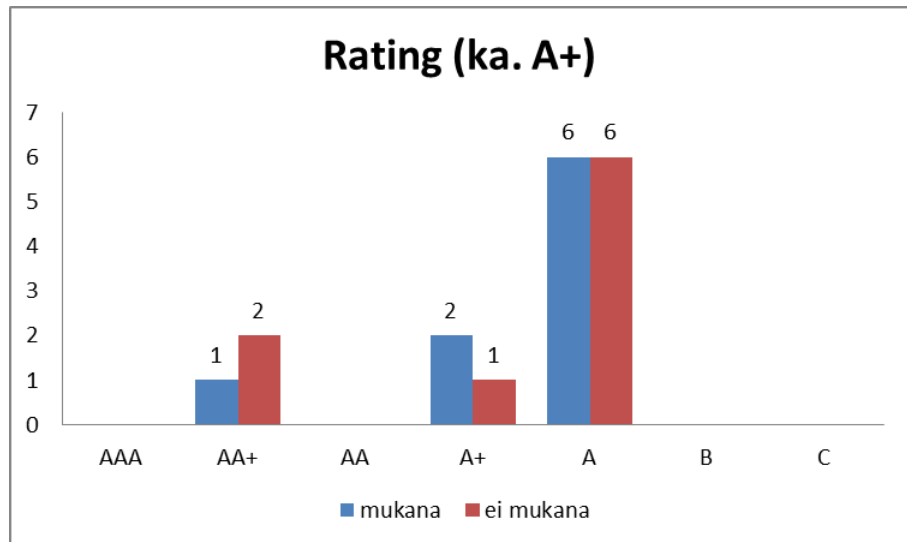
Kaavio: Toiminnan tulos

Tilinpäätösanalyysit tehtiin kaikille Mikkeliläisille osuuskunnille riippumatta siitä oliko osuuskunta mukana yhteishallinnon selvitystyössä vai ei. Talouden osalta tulosten keskiarvossa ei ollut suuria eroja mukana olijoiden ja poisjääneiden välillä. Mukana olevien osuuskuntien talouden keskiarvo oli 4,11 (välttävä) ja poisjääneiden keskiarvo oli 4,22 (välttävä -). Kaikkien osuuskuntien talouden keskiarvo oli välttävä.

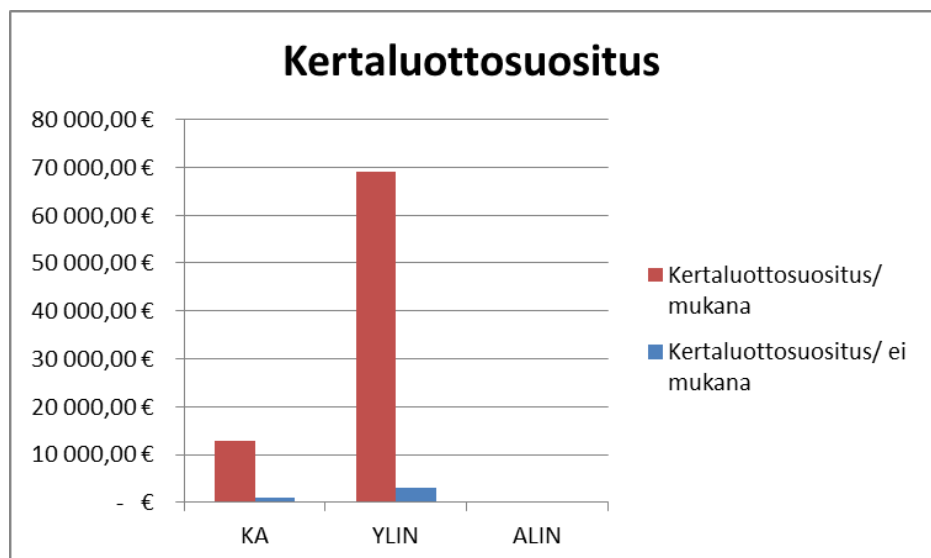
Kaavio: Talouden arvosanojen jakautuminen

Rating tuloksessa jossa huomioidaan talouden lisäksi yhtiön taustatiedot sisältäen johdon yrityskytkenät ja yrityksen maksutapa, tuli kaikkien osuuskuntien rating arvoksi A+. Rating arvoissakaan ei ollut mukanaolevien osuuskuntien ja poisjääneiden osuuskuntien välillä oleellista eroa, mutta nyt tilanne kääntyi päinvastaiseksi. Mukana olevien osuuskuntien ratingin keskiarvo oli 4,44 (A+(-)) ja poisjääneiden keskiarvo oli 4,22 (A+).

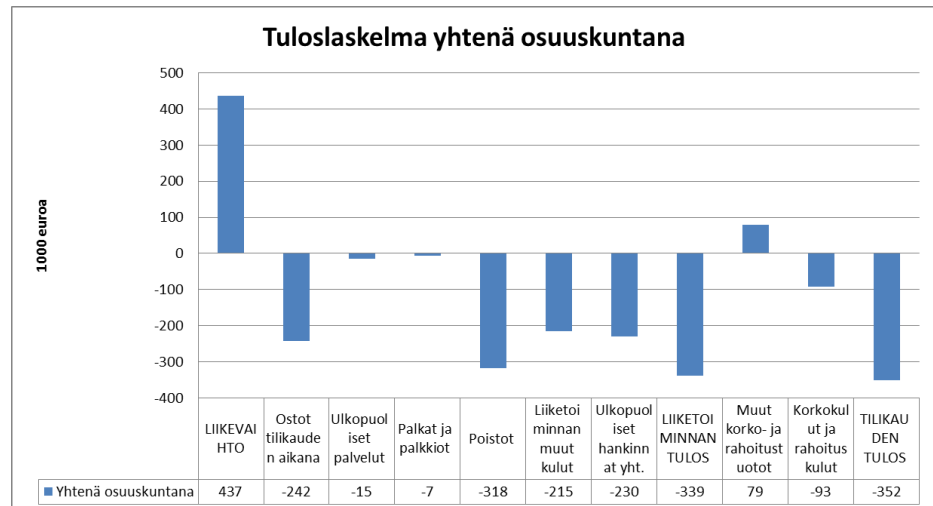
Kaavio: Rating jakautuminen

Kertaluottosuosituksen perusteella näyttäisi siltä, että mukana olevien osuuskuntien mahdollisuudet saada tarvittaessa vakuudetonta lainaa ovat paremmat. Kertaluottoluokitusta määriteltäessä huomioidaan edellisten luokitusten lisäksi maksuviivemerkinnät, maksuhäiriöt, liikevaihdon muutokset, tulos, kannattavuus, maksuvalmius (quick ratio) ja vakavaraisuusaste/omavaraisuusaste.

Kaavio: Kertaluottosuositus

Talousarvion käytöstä ei poisjääneiden osuuskuntien osalta ole tietoa, mutta mukana olevista osuuskunnista 4 laatii edelliseen tilinpäätökseen tai kuluvan kauden toteutumaan pohjautuvan talousarvion seuraavalle kaudelle. Talouden suunnittelussa on osuuskunnilla parantamisen varaa. Mikäli kaikki osuuskunnat olisivat yhdistetty yhdeksi osuuskunnaksi, näyttäisi tilinpäätös seuraavalta.

Kaavio: Tuloslaskelma yhtenä osuuskuntana

Oma arvio osuuskuntien taloudesta

Analyysien tulosten yksioikoinen lukeminen osoittaisi, että mitä pienempi osuuskunta, sitä paremmat taloudelliset tulokset osuuskunnalla on. Tämä ei ole koko totuus. On selvää että pienempi yksikkö voi hallita taloutta niin, että talouden tunnusluvut ovat hyviä, mutta se ei tuo osuuskunnan toiminnalliselle puolelle varmuutta. Yksikin suurempi verkostollinen häiriö tai putkiston rikkoutuminen saattaa johtaa osuuskunnan taloudelliseen ahdinkoon taloudellisten resurssien puuttuessa. Toisaalta siirryttäessä yhä suurempiin kokonaisuuksiin edellyttää se osuuskunnan kaikissa toiminnoissa, niin myös talouden hoidossa, yhä ammattimaisempaa otetta. Siksi on tärkeää, että osuuskunnille olisi saatavissa myös taloushallinnon henkilöstöä ja palveluita.

Kaikkien vesiosuuskuntien toiminta-ajatus on osuuskuntahengen mukaisesti olla - ei voittoa tavoitteleva yritys, sillä osuuskunta toimii jäsenistönsä eduksi. Tämä ei tarkoita sitä, että osuuskunta ei saisi

tuottaa kohtuullista toiminnallista ylijäämää. Toiminnallinen ylijäämä tilinpäätöksessä takaa taloudelliset resurssit asioiden pitkäjänteiseen hoitoon. Talouden perustyökalut tulee ottaa osuuskunnissa käyttöön ja osuuskunnissa tulee tehdä taloussuunnittelua.

Mielestäni osuuskunnat tulevat toimeen taloudellisesti myös jatkossa – ehkä niukasti, mutta tulevat toimeen kuitenkin. Tärkeää osuuskunnissa on saada taksat vastaamaan osuuskunnan todellisia kuluja ja saada osuuskunta tuottamaan toiminnallista ylijäämää vuosittain. Kuluihin osuuskunnat voivat parhaiten vaikuttaa tekemällä yhteistyötä, tuottamalla yhteisiä palveluita ja myös käyttämällä niitä. Mikäli osuuskunnista ei löydy omia tekijöitä palveluiden tuottamiseen, niin sitten kuluja voidaan pienentää kilpailuttamalla hankinnat yhteisesti. Pääallekkäisyyksien karsiminen hallinnossa, huollossa ja teknisissä toiminnoissa on yksi tavoite osuuskuntien välisessä yhteistyössä.

Suurimmat taloudelliset riskit tulevaisuudessa syntyvät mielestäni verkostollisista häiriöistä ja rikkoutumisista ja siitä, että osuuskunnan toiminnalliset ja taloudelliset resurssit ovat olemattomat hoitaa tilanne. Toiminnallisten resurssien puute saattaa jopa lisätä huomattavasti syntyviä taloudellisia kustannuksia erityistilanteissa.